

»Mladi za napredek Maribora 2020«

37. Srečanje

Velike bitke druge svetovne vojne

Raziskovalno področje: Zgodovina

Raziskovalna naloga

Avtor: TONI KOVŠE, DAVID FOŠT

Mentor: PETRA MARČIČ NAJŽAR

Šola: SREDNJA ELEKTRO-RAČUNALNIŠKA ŠOLA MARIBOR

Število točk: 127/ 170

Maribor, 2020

»Mladi za napredek Maribora 2020«

37. Srečanje

Velike bitke druge svetovne vojne

Raziskovalno področje: Zgodovina

Raziskovalna naloga

Maribor, 2020

KAZALO

KAZALO	3
1 POVZETEK	6
2 METODOLOGIJA	7
3 UVOD	8
4 DRUGA SVETOVNA VOJNA	9
4.1 NAPAD NA POLJSKO	9
4.2 BITKA ZA FRANCIJO	11
4.2.1 POTEK KAPITULACIJE	13
4.3 BITKA PRI DONKERQU	15
4.4 BITKA ZA VELIKO BRITANIJO	16
4.5 BITKA ZA MIDWAY	19
4.5.1 JAPONSKI CILJI IN PRIPRAVE	19
4.5.2 AMERIŠKE PRIPRAVE	20
4.5.3 BITKA.....	21
4.5.4 IZGUBE	23
4.6 BITKA ZA ATLANTIK	24
4.7 NAPAD NA ZSSR.....	26
4.8 MALTA.....	28
4.9 EL ALAMEIN.....	29
4.10 KAVKAZ IN STALINGRAD	31
4.11 TUNIS	32
4.12 IZKRCANJE NA SICILIJ	33
4.13 IZKRCANJE V SALERNU	34
4.14 BITKA PRI ANZIU	35
4.15 MONTE CASSINO.....	36
4.16 DAN D	38
4.17 ARDENSKA OFENZIVA IN PROTIOFENZIVA.....	41
5 ZAKLJUČEK.....	44
5.1 DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	46
6 VIRI in LITERATURA.....	47
6.1 LITERATURA.....	47
6.2 VIRI.....	47

6.3	VIRI SLIK.....	48
-----	----------------	----

Slika 1 - Podpis sporazuma Hitler-Stalin	11
Slika 2 - Maginotova linija.....	12
Slika 3 - Plaža Dunkirk	15
Slika 4 - Eskadrilja letal Supermarine Spitfire.....	19
Slika 5 - Atol Midway	20
Slika 6 - U boat.....	25
Slika 7 - Operacija Barbarosa.....	27
Slika 8 - Bitka pri El Alameinu	30
Slika 9 - Napredovanje po Siciliji	34
Slika 10 - Ruševine Monte Cassina.....	37
Slika 11 - Sektor Omaha	40
Slika 12 - Ardenska ofenziva	42
Slika 13 - Tiger I	44
Slika 14 - Sherman M4.....	45

1 POVZETEK

Druga svetovna vojna je bila najobsežnejši oborožen spopad v zgodovini. Potekala je v letih od 1939 do 1945. Začela pa se je z napadom Nemčije na Poljsko. V vojni so bili udeleženi dve skupini: Zavezniki, med katere spadajo Sovjetska zveza (ZSSR), ZDA in Velika Britanija in Sile osi, ki so jo sestavljale Nemčija, Japonska in Kraljevina Italija. So pa vsaki skupini pomagali tudi drugi predstavniki narodov. Kot pri Zaveznikih države Beneluksa, Avstralija, Češkoslovaška itd. Pri Silah osi pa Bolgarija, Romunija, Finska, itd. Najbolj prepoznavni poveljniki v vojni so bili Stalin (ZSSR), Hitler (Nemčija), Franklin Roosevelt (ZDA), Benito Mussolini (Kraljevina Italija),... Med najbolj pomembne in odločilne bitke v drugi svetovni vojni štejemo napad na Poljsko, bitko za Francijo, Dunkerq, Veliko Britanijo, Midway Atlantik, ZSSR, Malti, El Alamein, Kavkazu in Stalingradu, Tunis, Anziu, Monte Casino in Dan D. Vojna se je končala z zmago zaveznikov nad Nemčijo, Japonsko in Italijo. Posledice so bile katastrofalne, saj je vojna terjala skupno 62 milijonov smrtnih žrtev.

2 METODOLOGIJA

Raziskovalna naloga temelji na prebiranju in analiziranju virov. Pregledala sva sedem knjig, več spletnih strani in dva filma. Podrobneje sva se posvetila bitkam, ki so imele velik vpliv na nadaljevanje vojne in vzrokom za poraz sil osi oz. zmago zaveznikov. Ugotovitve na podlagi različnih virov sva med seboj primerjala. Za samo pisanje raziskovalne naloge sva uporabila štiri knjige in dva filma. S ostalimi knjigami pa sva najine ugotovitve potrdila.

3 UVOD

Po koncu prve svetovne vojne je Nemčija menila, da so točke Versajskega miru krivične. Obdobje od leta 1918 do leta 1939 je tako le obdobje premirja in ne miru. Nemčija je bila skozi celotno obdobje nezadovoljna s plačevanjem reparacij in omejitvami, ki jih je določal sporazum. Ko se je v Nemčiji pričela gospodarska kriza, je Hitler končno dobil potrebno podporo in zmagal na volitvah. Po smrti predsednika Hindenburga je združil dosedanjo pozicijo kanclerja s vlogo predsednika. S tem se je pričelo obdobje njegove diktature.

Hitler je kmalu pričel s kršenjem določb Versajskega miru. Prenehal je plačevati reparacije, združil se je z Avstrijo in zavzel Porurje in Sudete. Kljub temu so zavezniki menili, da se bo pri tem ustavil.

Vse se je spremenilo, ko je Nemčija napadla Poljsko. S tem se je pričel konflikt, ki je trajal šest let in prizadel praktično celoten svet.

A kateri dogodki oziroma bitke so pravzaprav privedle do izida, ki ga vsi poznamo in zakaj so se končale bodisi v korist zaveznikov ali sil osi. Odgovor na to vprašanje pa ni preprost, saj je na izid vplivalo več bitk, generalov, enot in izumov.

4 DRUGA SVETOVNA VOJNA

4.1 NAPAD NA POLJSKO

Hitler¹ je napad na Poljsko prestavljal, saj se je hotel izogniti britanski intervenciji. Mussoliniju² je poslal sporočilo, v katerem ga sprašuje kakšno vojaško opremo ter surovine potrebuje, da se Italija udeleži vojne. Mussolini mu je odgovoril, da na vojno še ni pripravljen, nato pa ga je Hitler prosil, naj ga vsaj podpre pri tisku in naj mu pošlje delavce za industrijo in poljedelstvo. Hitler je vrhovnemu poveljstvu sporočil, da bo napad na Poljsko izvedel 1. septembra. (Enciklopedija druge svetovne vojne, 1982, str. 366.)

31. avgusta zjutraj je Hitler dal povelje za začetek akcije Primer Beli (Weiss Fall) – za napad na Poljsko. Nemško letalstvo je sestavljalo 2093 letal, medtem ko jih je imela Poljska le 745, od tega 86 bombnikov, 154 izvidniških letal in 150 lovcev. Razen 36 modernih bombnikov los so vsa poljska letala zastarela in slabo oborožena. Nemška vojska je imela, poleg pehote in konjenice za zasedbo Poljske pripravljene še po eno oklepno in lahko divizijo ter tri motorizirane pehotne divizije pri 10. armadi v Zgornji Šleziji ter tankovsko, motorizirano pehotno in lahko divizijo pri 14. armadi v Karpatih. (Prav tam.)

Poljski poslanik Lipski je 31. avgusta svoji vladi priporočil, da Hitlerju namigne, da so se takoj pripravljeni pogajati z nemško vlado. Istega dne pa je Stalin ugodil nenavadni nemški želji, ki jo je nekaj ur prej izrazil načelnik generalštaba letalstva. Načelnik general štaba je želel, da bi prek oddajnika Minsk med programom, ki bi ga v ta namen podaljšal za dve uri. Geslo je bilo «Richard Wilhelm 1.«. Stalin je želji takoj sprejel, vendar pa je odklonil radijsko oddajno znamenje, ker ni želel vzbujati pozornosti. Sovjetska zveza bi pomagala med napadom na poljsko glavno mesto; namreč bi pomagala navigacijskim zvezam vojnega letalstva. Francoski poslanik Coulondre je rekel: «Ob 12.20 me je poklical Bonnet in dejal, da bo poljska vlada odgovorila že čez nekaj minut» Ob 12.40 pa Varšava poljskemu poslaniku pošlje odgovor, da so sprejeli britanski predlog za neposreden pogovor med poljsko in nemško vlado. (Stoletje svetovnih vojn, 1981, str. 149.)

V zaupnem drugem delu telegrama zunanji minister Beck poslaniku Lipskemu naroči, naj bo zelo previden in se izogiba konkretnim pogajanjem. Toda Nemci to izvedo, saj dešifrirajo

---

¹ Hitler - nemški diktator in nacistični voditelj, po rodu iz Avstrije.

² Mussolini - italijanski fašistični diktator.

poljsko sporočilo. Še preden Lipski dešifrira besedilo brzojavke, v nemški državni pisarni natipkajo tajno povelje: «povelje št. 1». Napad na Poljsko izvajajo po pripravah za Primer Beli. Lipski ob 13. uri pokliče na sekretariat za zunanje zadeve in prosi za sprejem pri zunanjem ministrstvu. Na odgovor je čakal dve uri, kjer so ga vprašali ali prihaja samo kot poljski poslanik ali prihaja kot pooblaščenec. Zunanji minister ga ni sprejel. Ob 16. uri vodja enote SS Alfred Naujocks dobi šifrirano sporočilo, naj uprizori poljski napad na oddajnik Glivice, ki je blizu meje. Von Ribbentron sprejme poljskega poslanika, a ga ne seznani z načrtom v 16. točkah. Njun pogovor je trajal dve minuti. Še istega dne sovjetsko vodstvo podpiše nemško-sovjetski pakt o nenapadanju. Obupni poskusi reševanja miru so bila zaman. Poziv so dali papež Pija XII., predsednik Roosevelt, belgijski kralj Leopold III in nizozemska kraljica Wilhelmine. 1.9. ob 4.45 naj bi se napad začel. (Prav tam.)

Hitler je napad na Poljsko (tajna šifra "Fall Weiss" - Bela zadeva) pripravljal že od pomladi 1939. Nemci so uprizorili nekaj obmejnih spopadov, kar je bil izgovor za napad 1. septembra 1939. Poljska armada se 200 tisoč glavi vojski ni mogla upreti. Prodor so izvedle močne mehanizirane in odlično opremljene enote (taktika bliskovita vojna). Nemško letalstvo je bombardiralo poljska mesta. Obramba obmejnih območij se je hitro sesula. (Prav tam.)

In tako so Velika Britanija, Avstralija in Nova Zelandija, ki so se združile v zavezništvu proti Nemcem, 3.9.1939 Nemčiji napovedale vojno. Nato pa so jim sledile še Francija, Južnoafriška republika in Kanada. S podpisom pogodbe Molotov-Ribbentrop (pakt Hitler-Stalin) je Sovjetski zvezi omogočil 17.9. napad na Poljsko, in s tem pripomogel k še hitrejšemu zlomu Poljske. Torej 17.9.1939 je sovjetska Rdeča armada v sodelovanju z Nemčijo vdrla v vzhodne regije Poljske. Sovjeti so ciljali na svoj kos iz skrivnega dodatka v paktu Hitler-Stalin. 6. oktobra 1939 sta Nemčija in Sovjetska Zveza okupirali celotno Poljsko in je le-ta kapitulirala. Nato sta si jo pravično razdelili. (Prav tam, str. 151.)

Nemčija je s svojo taktiko bliskovite vojne brez problemov prodirala skozi Poljsko obrambno črto. Poljska vojska ni imela potrebne opreme za boj proti takšnemu sovražniku, bila pa je tudi številčno šibkejša. Njeno usodo zapečati napad Sovjetske zveze, saj se na dveh straneh preprosto ni bila zmožna braniti.

S paktom Hitler-Stalin, si je Sovjetska zveza pridobila čas, da se je lahko primerno pripravila na bitko proti Nemčiji, ki je bila samo vprašanje časa. Tako je bila Sovjetska zveza

pripravljena na napad, ko je Nemčija krenila proti Vzhodu dve leti kasneje.

Slika 1 - Podpis sporazuma Hitler-Stalin (<https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/190237/vor-80-jahren-hitler-stalin-pakt> (8.2.2020))

4.2 BITKA ZA FRANCIJO

Po zavzetju Poljske se je Nemčija usmerila proti stari sovražnici Franciji.

Bitka za Francijo in ostale države Beneluksa je bila ena izmed večjih nemških vojaških operacij proti zahodnim zaveznikom v drugi svetovni vojni. Nemške operacije proti zahodu so bile sestavljene iz dveh delov. Prvi del je vključeval napad na Nizozemsko, Belgijo in Luksemburg, načrt so poimenovali Primer Rumeni (Fall Gelb), kjer bi prišlo tudi do bojev s francosko vojsko in britanskim ekspedicijskim korpusom. Drugi del pa je vključeval operacije proti francoski vojski v sami Franciji. Načrt so poimenovali Primer Rdeči (Fall Rot), izveden pa je bil 5. junija 1940.

Dne 5.6.1940 je imelo francosko poveljstvo na voljo še 70 divizij (tri britanske in dve poljski) ter posadko na Maginotovi črti, ki jo prikazuje slika 2. Vzpostavljena je bila neprekinjena fronta od morja do Longuyona-ob reki Somme, Crozatovem prekopu ter rečicah Ailette in Aisne. Spričo verjetnosti posega Italije v vojno so bile na fronti v Alpah poleg 40 bataljonov

alpskih lovcev tri divizije. Glede na dolžino front, nezadostne gmote možnosti in moralo enot ni bil govor o pozicijski vojni. Nemška skupina armad B je začela napad 5.6. ob zori z mostišča na reki Sommi. Njene sile so bile neprimerno močnejše od nasprotnikovih – šteje se 52 velikih enot, med njimi 6 oklepnih, vrh tega so imeli Nemci popolno premoč v zraku. Na začetku so se jim Francozi žilavo upirali; 8.6. pa je sovražnik prebil fronto. Francosko poveljstvo je zaman poskušalo zadržati sovražnika na Seni: Nemci so prodrli čez reko med Rouenom in Vernonom ter navalili dalje, v globino. Dne 9.6. je skupina armad A, okrepljena z oklepnimi enotami, ki so prišle z desne, pognale 49 divizij – med njimi 8 oklepnih – v odločilno ofenzivo v Champagni. Na francoski strani je hitro prišlo do razsula. Nadaljnja prizadevanja, da bi obdržali položaje, so bila zaradi hitrosti nemškega prodora jalova. Dne 10.6. je Mussolini napovedal vojno Franciji; 13.6. so bile francoske oborožene sile na tleh. Dne 14.6. so Nemci zavzeli Pariz. 16.6. pa se je v Bordeauxu razkropila vladna ekipa. Ministrskega predsednika Paula Reynauda je zamenjal Henri Philippe Petain³. Medtem ko so nemški oklepniki drveli proti Lyonu in je sovražnik zavzel Maginotovo črto od zadaj, je Petain 17.6. prek Francisca Franca sporočil Nemcem željo, da bo se začeli pogajati. V pasu Maginotove črte je 22.6. okrog 500.000 mož položilo orožje. Na preostali fronti so Nemci dosegli La Rochelle, Poitiers in Chatillons. Vichy in Lyon so imeli že za sabo. Na območju Alp so Italijani resno nastopili šele 21.6.1940, ko je bil že zavzet Lyon in so Nemci ogrožali hrbet francoskih enot. Zaradi manevrske nesposobnosti in premajhnih logističnih možnosti italijanske vojske so odlične francoske enote na ugodnem terenu obdržale fronto neporaženo vse do premirja. (Enciklopedija druge svetovne vojne, 1982, str. 154.)

Slika 2 - Maginotova linija (<https://cultura.biografieonline.it/linea-maginot/linea-maginot-maginot-line/> (8.2.2020))

³ Henri Philippe Petain - maršal Francije; eden velikih francoskih junakov v prvi svetovni vojni.

Do kapitulacije Francije je prišlo v Compiegnskem gozdu, točno na istem kraju kjer je 11. novembra 1918 Nemčija priznala poraz in podpisala kapitulacijo v železniškem vagonu generala Focha⁴. Ta dogodek, ki je bil pod vodstvom Goebbelsa⁵ je bil do potankosti zrežiran. Saj so na kraj francoske kapitulacije pripeljali vagon, v katerem so Nemci na koncu prve svetovne vojne podpisali svojo kapitulacijo. Ta dogodek so hoteli ponoviti, le da bi tokrat kapitulacijo podpisali Francozi. (Stoletje svetovnih vojn, 1981, str. 170.)

4.2.1 POTEK KAPITULACIJE

- Nemška in francoska delegacija sta se 21. junija 1940 okrog 13.00 odpravili proti kraju kjer naj bi prišlo do podpisa kapitulacije.
- Ob 15.15 se je na jasi v Compiegnskem gozdu zbrala dolga povorka nemških avtomobilov z obema delegacijama. Nekoliko pred njimi je prišel Hitler.
- Nato se je Hitler v spremstvu Göringa, Hessa, Raederja, Keitla in Ribbentropa napotil k spominski plošči, se povzpel na bližnji spomenik, ki je prikazoval pruskega orla, in prebral nasledno besedilo: »Tukaj je 11. novembra 1918 omahnil zločinski ponos nemškega Rajha, premagan od svobodnih narodov, ki jih je hotel zaslužniti«. Nato pa se je odpravil v vagon in sedel na nekdanje Fochovo mesto.
- Ob 15.30 je prispela tudi francoska delegacija, ki so jo sestavljali Huntzinger, letalski general Bergert, admiral Leluc, general Parisot in diplomat Noel. Ko so bili v vagonu so morali najprej poslušati Keitlov govor potem pa je Hitler Huntzingerju izročil besedilo s pogoji za kapitulacijo. Nemci so Francozom dali čas za premislek in možnost za posvetovanje s svojo vlado v Bordeauxu.
- Ko so Francozi naslednji dan po enajstih znova prišli, so prinesli nekaj predlogov, ki pa so jim Nemci nasprotovali. Ob 18.30 so Francozi dokončno podpisali kapitulacijo. Sledila je še kratka zaključna ceremonija, nato pa so francoski odposlanci ob 19.15 preko Pariza odpotovali v Rim, kjer so podpisali premirje še z Italijo.
- Po podpisu je Hitler izdal naslednji ukaz: zgodovinski vagon, spominsko ploščo in spomenik posvečen francoski zmagi takoj prenesti v Berlin, spodnji okvir vagona, tirnice in kamne na katerih je stal na mestu uničiti.

---

⁴ Ferdinand Foch - francoski maršal.

⁵ Joseph Goebbels - nemški nacistični politik; eden najbližjih Hitlerjevih sodelavcev.

Dne 25.6. ob 5. uri je bilo z ustavitvijo ognja konec bojev za Francijo. Po pogojih premirja je prišel pod nemško okupacijo ves del dežele zahodno in severno od črte Mont-de-Marsan-Tours-Nevers-Moulins-Chalong-sur-Saone. Vojaški material so zasegli Nemci. Vojno mornarico in letalstvo pa so le razorožili in spravili na varno. Del mornarice so pustili Francozom, da bi z njo obvarovali prekomorske dežele pred britansko okupacijo. Francoske oborožene sile v zasedeni coni so zmanjšali na 100.000 mož. Milijon in pol vojnih ujetnikov so obdržali za talce do sklenitve miru. Hitler je dovolil obstoj francoske vlade na nezasedenem območju. Dne 10.7.1940 je postal Petain voditelj Francoske države s sedežem v Vichyju, Pierre Laval pa je bil imenovan za podpredsednika vlade. Trenutne posledice bitke v zahodni Evropi so bile za zaveznike strašne. A kljub sijajni zmagi je Nemcem spodletel eden poglavitnih ciljev: britanska armada je bila rešena. To je bilo v političnem in moralnem smislu neprecenljive važnosti. (Enciklopedija druge svetovne vojne, 1982, str. 155.)

Kljub temu, da je Francozom priskočila na pomoč britanska armada, je Nemčija zavzela države Beneluksa in zaveznika napadla s severa. Prisiljeni so se bili umakniti do obmorskega mesta Dunkerque. To je bil še eden pokazatelj strahovite učinkovitosti bliskovite vojne.

Nemčija se je s uspehom v Bitki za Francijo znebila hude nasprotnice. Britanija pa je s tem izgubila močnega zaveznika. Nemčija je z zavzetjem severa Francije pridobila infrastrukturo, kot so letališča in pristanišča za napada na Veliko Britanijo, ki ga je načrtoval Hitler. Nemčija je pridobila tudi neposreden izhod na Atlantik, ki je bil zelo pomemben za potek vojne na Atlantiku.

4.3 BITKA PRI DONKERQU

Zavezniki so se zaradi bliskovitega napredovanja nemških enot bili prisiljeni umakniti proti severu in čakali na rešitev kot prikazuje slika 3.

Slika 3 - Plaža Dunkirk (<http://zgodovina.si/dunkirk-2017/> (8.2.2020))

Dne 28.5. zjutraj so francoske in britanske oborožene sile vzpostavljale mostišče okrog Dunkerqua. Zavezniki so imeli v rokah Yser, Yperlee, prekop od Ypresa do Cominesa, reko Lys do Armentieresa ter linijo prekopov med Gravelinesom in Berguesom, podaljšano z nekaj zaščitnimi enotami do Lysa. Te priprave pa niso ušle očem nemškega poveljstva: Hermann Goring⁶ je odločno dejal, da bo njegovo bojno letalstvo preprečilo umik zavezniških enot po morju. Prejšnji dan je nastopila neka nemška oklepna enota, prodrla južno od Lysa in odrezala pri Lillu okrog šest francosko divizij, ki so se potem upirale še do 31.5. in tako olajšale obrambo Dunkerqua. Bilo je sklenjeno, da bodo držali črto Mardyck-Bergues-Houthem-Furnes, zaščiteno s preklopi, tako dolgo, da se bodo enote lahko vkrcale na ladje in odplule. (Enciklopedija druge svetovne vojne, 1982, str. 153.)

Dne 29.5. so Nemci silovito bombardirali Dunkerque in začeli potiskati zavezniške enote, ki so bile pred obrambnim pasom, proti morju. Vendar so prodirali previdno: oklepne enote so zamenjali s pehoto. OKW⁷ je začel namreč zbirati sredstva za drugo fazo bitke na zahodni fronti, ki naj bi zapečatila usodo celinskega nasprotnika. V Rokavskem prelivu so mrzlično organizirali Transporte. Ker ni bilo dovolj vojnih ladij, se je britanska vlada obrnila na vse, ki bi lahko pomagali s prevozom. Zbralo se je civilno ladjeve brez primere in v naslednjih dneh

⁶ Hermann-Wilhelm Göring - nemški feldmaršal; drugi človek Tretjega Reicha.

⁷ OKW(Oberkommando der Wehrmacht) - vrhovno poveljstvo v Wehrmacht (vojske) v nacistični Nemčiji.

samo odpeljalo v VB 100.000. Po zaslugi britanskega vojnega letalstva (RAF), ki si je spet priborilo premoč v zraku, so potekale operacije načrtno, brez zmede. Dne 30.5. je bilo prepeljanih v Anglijo že več kot 126.000 mož. Francosko poveljstvo je bilo izdalo navodila za umik šele 29.5., zato je prišlo do uskladitve šele 31.5.: odtlej se je vkrcevalo enako število Francozov kot Britancev. Tega dne so evakuirali 68.000 mož. (Prav tam, str. 154.)

Gort se je vkrca 1.6. ob enih ponoči; tedaj je bilo še 39 tisoč na celini. Na vzhodu so Nemci prodrli so francosko-belgijske meje. Na srednjem delu fronte in na zahodu so se izjalovili vsi sovražnikovi napor, da bi prodrli čez prekope. Čez dan je zapustilo obalne peščine 65.000 mož. Dne 2. in 3., 6. so se nadaljevali srčiti boji, v njihovem zaledju pa so se vkrcavale zadnje britanske enote. Evakuacija Francozov – 53.000 mož – se je nadaljevala do zgodnjega jutra 4.6. Ob sedmih so Nemci vdrli v Bray-Dunes. Ob 9.30 pa je bilo konec odpora v Dunkerqu. (Prav tam.)

Izgube v materialu in ladjevju so bile sicer hude, vendar je operacija presegla tudi najbolj optimistična pričakovanja: od 27.5. do 4.6. je prispelo v Anglijo okrog 340.000 mož.

Ta sijajni strateški uspeh je bil v primerjavi z naslednjimi mučnimi dogodki nekaj izrednega. Bil je pokazatelj, kako uspešne so lahko reševalne akcije. Uspeh je bil neizmeren, saj je omogočil preživetje preko 340 tisoč vojakov, ki bi drugače padli ali postali vojni ujetniki. Za Nemčijo je bil to velik neuspeh, saj je Hitler želel zlomiti britansko armado

4.4 BITKA ZA VELIKO BRITANJO

Bitka za Britanijo je populističen naziv za boj za prevlado v zraku nad Veliko Britanijo.

Po evakuaciji britanskih ekspedicijskih sil iz Dunkerqa (operacija Dinamo) in padcu Francije, so Nemci želeli končati vojno na zahodu. To bi jim uspelo samo s kapitulacijo zadnje velesile v tem delu Evrope, Združenega kraljestva. Hitler je svojim generalom zadal nalogo pripraviti veliko amfibijsko-desantno operacijo na britanski otok. In tako so nastali načrti za operacijo Morski lev, s katero naj bi premagali Veliko Britanijo. Seveda pa je bilo za to operacijo in zmago nad Veliko Britanijo treba zagotoviti premoč v zraku. Zato je Hitler od glavnega poveljnika Luftwaffe⁸, Hermann Göringa zahteval, da to premoč zagotovi. To je zahteval tudi admiral Raeder⁹, ki pa še je ob tem želel, da Luftwaffe oslabi tudi pomorsko moč Velike Britanije. Ta je namreč imela v domači floti (Home Fleet) več kot 50 rušilcev ter na ducate

⁸ Luftwaffe - nemško vojno letalstvo.

⁹ Erich Raeder - prvi veliki admiral Kriegsmarine.

križark in bojnih ladij. S to mornarico bi resno ogrozila ali celo uničila vsakršen poskus amfibijsko desantne operacije na Otok. (Enciklopedija druge svetovne vojne, 1982, str. 62.)

V prvi fazi je Luftwaffe že leta 1939 svoje napade najprej usmerila na pomorske tarče in pristanišča, vendar v zelo omejenem obsegu. Kasneje so nemški bombniki začeli bombardirati ladje v Rokavskem prelivu, kar se šteje kot začetek bitke za Britanijo. Britanci so se na to odzvali s prekinitvijo pomorskega prometa skozi Rokavski preliv. (Prav tam, str. 65.)

V naslednji fazi so želeli Nemci Britancem in RAF preprečiti pravočasno detekcijo svojih letal, zato so bili napadi usmerjeni na nekatera letališča v južni Angliji in radarske postaje ob obali. Ta poteza se je izkazala kot neuspešna saj so radarje precej hitro popravili. (Prav tam.)

Vzporedno s tem so Nemci napadli letališča na severu, saj so menili, da je velika večina letalstva RAF skoncentrirana na jugu. Z Danske in Norveške so poleteli bombniki, ki so kljub vsemu naleteli na močan odpor. Na nemški strani je bilo zato sestreljenih precej letal. Göring je zato glavnino nemških lovcev namenil za spremljanje in obrambo bombnikov. Čeprav bi bila bolj primerna naloga zanje neposredni spopad z letali RAF. (Prav tam.)

Ranljivost nemških bombnikov strmoglavcev (Ju-87 Štuka) se je pokazala ravno v tej fazi, saj so bili kljub svoji razvpitosti precej lahko uničljive za britanske lovce.

Naslednja faza, ki se je začela 19. avgusta 1940 je bila namenjena uničenju britanskih letališč in pristanišč, obenem pa je Göring ukazal pospešeno gradnjo letal. V tej fazi so bili prvič bombardirani tudi nekateri civilni predeli Londona, čeprav vzrok za to ni znan (domneva se, da je šlo za napako). Hitler je od vsega začetka namreč izrecno prepovedoval bombardiranje mest, razen v skrajni sili, ko bi to dovolil on osebno. V povračilo za napad na London je RAF prvič bombardirala Berlin. (Prav tam.)

RAF je imela zaradi neprestanih nemških napadov vedno večje izgube. Težave se niso pojavljale pri proizvodnji novih letal, ampak pri številu pilotov. Precej dobrih pilotov so izgubili med ščitenjem evakuacije britanskih sil iz Dunkerqa, novinci pa so imeli za seboj le osnovno šolanje, zaradi česar je bilo med njimi precej žrtev. RAF so zato pomagali piloti iz drugih držav. Na pomoč so jim najprej priskočili piloti iz Avstralije, Nove Zelandije in ostalih držav Commonwealtha¹⁰. Kasneje pa še tudi piloti iz Francije, Češkoslovaške in Poljske. Predvsem češki in poljski piloti so se zelo izkazali, saj so bili večinoma vojaški piloti že pred

---

¹⁰ Commonwealth - politična zveza 54 držav, večinoma nekdanjih ozemljih od britanskega imperija.

vojno, nekateri pa so imeli tudi bojne izkušnje iz Francije. Obenem so leteli bolj po svoje in niso kaj dosti upoštevali zastarele in nefleksibilne britanske taktike zračnega boja. (Prav tam, str. 67.)

Nemci kljub številčni premoči in vsem poskusom niso uspeli doseči prevlade v zraku nad Veliko Britanijo, zato se je za nedoločen čas prestavila pomorska invazija na VB. Hitler je po napadih RAF na Berlin in Nemčijo, dal dovoljenje za napad na britanska mesta. 7.12. so se začeli napadi na London. Z preusmeritvijo napadov iz britanskih letališč na britanska mesta, so si RAF lahko opomogle in ponovno začele z odbijanjem nemških napadov. Nemške izgube so bile tolikšne, da je bilo nadaljevanje te operacije zelo vprašljivo. Oktobra 1940 so se napadi na VB prenehali, decembra istega leta pa je bila operacija odpovedana in bitka za Britanijo je bila končana. (Prav tam, str. 68.)

To je bil sploh prvi poraz Nemcev. Ampak se z njim Hitler ni preveč obremenjeval, saj britanske enote niso bile zmožne premagati nemških enot. So pa dale britanske sile upanje drugim državam, saj so preživele napad. Med nemškimi napadi je RAF letala nadomeščala hitreje kot pa nemški Luftwafe. Tolikšne izgube letal in pilotov so povzročile, da si Luftwafe do konca vojne ni povsem opomogla. Po odbitju nemškega napada, so Britanci reorganizirali svoje sile. Britansko ozemlje pa je veljalo za zavezniško oporišče v Evropi. (Prav tam, str. 67.)

Britanci so v bitki izkoristil vse svoje prednosti in nasprotnikove slabosti. S zapleteno mrežo opazovalcev so vedeli za premike nasprotnikovih letal, in bili pripravljeni na njihove napade. V bitki se je proslavilo tudi britansko letalo Supermarine Spitfire, ki ga prikazuje slika 4. V bitkah proti nemškim letalom praktično nepremagljivo. Njihov vpliv na bitke je bil gromozanski, nemško letalstvo pa je iz dneva v dan slabelo. A to ni bil edini razlog. Ko je

bilo sestreljeno nemško letalo je bilo letalo in pilot tudi, če je preživel izgubljen.

Slika 4 - Eskadrilja letal Supermarine Spitfire (<http://www2.arnes.si/~kberg/stran%207.html> (8.2.2020))

Nemško vojno letalstvo se po strahovitih izgubah v bitki za Britanijo do konca vojne ni pobralo. Zato so imeli zavezniki veliko letalsko premoč.

Hitler je po neuspehu prenehal z napadi in se obrnil proti vzhodu proti Sovjetski zvezi. Britanci so z zmago pokazali, da je Nemčija, kljub uspehom v preteklih mesecih premagljiva.

4.5 BITKA ZA MIDWAY

Po japonskem napadu na Pearl Harbor so v vojno na strani zaveznikov vstopile tudi Združene države Amerike.

4.5.1 JAPONSKI CILJI IN PRIPRAVE

Japonci si imeli dva cilja. V prvem cilju bi atol uporabili kot oporišče in njegovo letališče. Drugi cilj pa je bil, da bi atol, ki ga prikazuje slika 5 uporabili kot nekakšno vabo s katero bi privabili ameriško ladjevje in ga nato uničili. Ob primeru uspeha v obeh primerih bi nato izvedli še invazijo na Havaje, od tam pa bi lahko začeli z napadi na celinsko ZDA. (Emmerich, 2019)

Slika 5 - Atol Midway (<http://www.midway-island.com/airport-info/> (8.2.2020))

Za izpolnitvijo teh ciljev so zbrali preko dvesto ladij, med njimi je bilo 8 letalonsilk, 11 bojnih ladij, 22 križark, 65 rušilcev, 21 podmornic in 700 letal. Plovila so bila organizirana v pet skupin. V prvi skupini je poveljeval Isoroku Jamamoto (sestavljalo 7 bojnih ladij, lahka letalonsilka Hošo in 2 nosilki vodnih letal). V drugi skupini je poveljeval viceadmiral Nagumo¹¹ (sestavljali so jo dve letalonsilki (Akagi in Kaga), ki sta bili pod njegovim osebnim poveljstvom ter še dve letalonsilki (Hirju in Sorju), ki pa sta bili pod poveljstvom kontraadmirala Jamagučija. Imela pa še je nekaj bojnih ladij, križark, rušilcev in pet tankerjev). Tretja skupina, ki je bila pod poveljstvom viceadmirala Nobutake Konda¹², pa je bila namenjena za zavzetje atola Midway (sestavljale so jo ena lahka letalonsilka, 8 križark, 2 lahki križarki, 24 rušilcev, 6 tankerjev, 16 ladij za prevoz čet in skupine minolovcev). V četrti skupini pa je poveljeval viceadmiral Bošira Hosogaja (sestavljalo jo je 2 lahki letalonsilki, 3 križarke, 3 lahke križarke, pomožna križarka, 16 rušilcev, 6 podmornic ter več ladij za prevoz čet, tankerjev in minolovcev). In v zadnji peti skupini je poveljeval viceadmiral Komatsuja (sestavljalo jo je 16 podmornic). (Prav tam.)

4.5.2 AMERIŠKE PRIPRAVE

Ameriško mornarico je napad na Pearl Harbor pretresel do samih temeljev. Da se kaj takega ne bi več ponovilo je ameriška obveščevalna služba vložila ogromno truda. Rezultati tega truda so bili kmalu znani, obveščevalcem je uspelo razbiti japonsko mornariško šifro JN-25 In

¹¹ Čuiči Nagumo - viceadmiral japonske vojne mornarice.

¹² Nobutake Kondo - japonski admiral.

tako je admiral Nimitz še pred bitko v Koralnem morju vedel, da se med 4. in 5. junijem pripravlja japonski napad na Midway. (Prav tam.)

Časa za pripravo je bilo zelo malo. Američani so razpolagali s 16. in 17. eskadro. Prvo sta sestavljali dve letalonosilki (USS Enterprise in USS Hornet), šest križark, devet rušilcev in 4 tankerji. 17. eskadra pa je imela letalonosilko USS Yorktown, dve težki križarki in šest rušilcev. V osrednjem Pacifiku pa so imeli še 16 podmornic ter večje število letal na samem otoku Midway. Bili so tudi oslabljeni saj se je potopila letalonosilka USS Lexington. Obrambo otoka so v zadnjih tednih pred bitko še dodatno okrepili. Imeli so težave pri letalonosilki USS Yorktown saj je zaradi hudih poškodb ta morala na popravilo v ZDA. Imeli so srečo, letalonosilka je bila popravljena v izredno kratkem času in je lahko takoj, čeprav z nekajurno zamudo odplula proti Midwayu. (Prav tam.)

Osemindvajsetega in 30. maja sta 16. in 17. eskadra izpluli iz pristanišč in se 2. junija sestali kakih 325 milj od Midwaya. Američani so bili tako pripravljeni na boj z Japonci. (Prav tam.)

4.5.3 BITKA

Četrtega junija zjutraj je izvidniško letalo Catalina z otoka Midway kakih 700 milj od atola opazilo enajst japonskih transportnih ladij. To je takoj sporočilo na atol, kateri je proti ladjevju poslal devet bombnikov B-17, ki pa niso zadeli niti ene ladje. Zvečer so Američani poskušali še z enim napadom. Štiri letala Catalina, oborožena s torpedi, so zgodaj zjutraj ponovno napadla japonske transportne ladje in zadela en tanker(ta je nadaljeval svojo pot). Američani so odkrili le del japonskega ladjevja, niso pa odkrili štirih japonskih letalonosilk, ki so predstavljale največjo nevarnost. (Prav tam.)

Iz Yorktowna je v patroljo poletelo deset letal, istočasno pa je Nagumo ukazal letalski napad na Midway. Potem pa so Američani prestregli telegram, s pomočjo katerega so ugotovili, da se japonske letalonosilke nahajajo okoli dvesto milj zahodno in jugozahodno od 16. eskadre. Kar je bil vzrok, da je kontraadmiral Spruance ukazal svojim ladjam, naj se obrnejo proti sovražniku. Medtem pa še je radar na atolu odkril skupino 108 letal, ki jo je v napad poslal Nagumo. Takoj so vzletela vsa razpoložljiva letala na atolu ter se z Japonci srečala 30 milj od atola. V tem boju so Japonci prebili ameriške vrste in napadli atol. Zaradi pogoja, da bo treba atol ponovno napasti, je Nagumo ukazal, da se 93 letalom zamenjajo torpeda z bombami. Ta letala naj bi služila za morebiten napad na ameriške ladje. Nato pa se je položaj spremenil. Izvidniško letalo s križarke Tone je odkrilo ameriško ladjevje v oddaljenosti 240 milj. Po

principu Salomonove sodbe je Nagumo ukazal naj letala, ki še imajo torpeda, ta obdržijo, letala z bombami pa naj obdržijo bombe. Pojavil se je še en problem. Palube letalonosilk so morale biti proste, da bi lahko pristala letala, ki so napadla Midway. Nenadoma pa se je nad japonskimi letalonosilkami pojavilo 16 ameriških bombnikov strmoglavcev, ki pa v napadu niti enkrat niso zadeli Hirju. To se kasneje ni posrečilo niti bombnikom B-17 in vindicator, ki so nekoliko kasneje napadli še bojno ladjo Haruna. (Prav tam.)

Takoj, ko je Spruance izvedel za napad na atol, se je odločil, da bo Japonce presenetil, ko bodo letala, ki so napadla Midway, na palubah ter se oskrbovala z gorivom in strelivom. P roti japonskim letalonosilkam je nato poslal 20 lovcev wildcat, 67 strmoglavcev dauntless in 29 letal tipa devastator. Japonci so v obrambi na napadalce odprli močan protiletalski ogenj, ki so se mu kasneje pridružila še lovska letala tipa zero. V ameriških vrstah so bile množične izgube. Od 30 članov posadk iz skupine torpednih letal s Horneta je preživel en sam. Podobna je bilo z posadkami in letali z letalonosilke Enterprise. Japonci so sestrelili deset od štirinajstih letal. Boljša pa so bila letala s Yorktowna, ki so se nevarno približala letalonosilki Sorju. Ta letala pa so nato napadli lovci, ki so varovali letalonosilko. Na pomoč pa je priletela skupina bombnikov strmoglavcev z Enterprisa in napadla japonske letalonosilke; japonski lovci so bili nemočni. Sorju je bila trikrat zadeta, zato jo je moral admiral Nagumo zapustiti. Zadeti sta bili tudi letalonosilki Kaga in Akagi. Ko so bombniki iz Yorktowna trikrat zadeli Sorju, je poveljnik letalonosilke ukazal, naj jo posadka zapusti. Sorju je bila prva potopljena letalonosilka, sledila je Kaga. Američani so kljub velikim izgubam letal hitro potopili tri od štirih japonskih letalonosilk. (Prav tam.)

Ameriško ladjevje je do tega trenutka ostalo sicer nedotaknjeno, ampak ne za dolgo. Ko je admiral Jamagučiju na letalonosilki Hirju ugotovil, da imajo Američani samo dve letalonosilki, je takoj ukazal izvesti napad na ameriško ladjevje. Nekaj japonskim letalom se je v spopadu z ameriško protiletalsko obrambo uspelo prebiti in trikrat zadeti letalonosilko Yorktown. Po prvem napadu so hudo poškodovano letalonosilko ponovno usposobili. Japonci so med napadom mislili, da napadajo drugo letalonosilko. Kasneje so se na obzorju ponovno prikazala japonska letala, ponovno prebila protiletalsko obrambo in odvrгла štiri torpeda. Dva sta zadela, ladja se je nagnila za 26°. Letalonosilka je bila kasneje v takšnem stanju, da je bilo posadki ukazano, naj zapusti ladjo. Medtem pa je ameriško izvidniško letalo odkrilo zadnjo japonsko letalonosilko. Hirju je napadlo 24 bombnikov strmoglavcev in po štirih zadetkih, je

bila letalonosilka tako hudo poškodovana, da jo je morala posadka 5. junija zjutraj zapustiti. (Prav tam.)

Japonci kljub uničenju štirih letalonosilk niso nameravali odnehati. Jamamoto¹³ je sprva ukazal, naj se transportno ladjevje umakne in naj admiral Kurita z ognjem iz štirih križark zasuje atol, nato pa naj se pridruži glavnini sil. Admiraloma Takasuju in Kakuti pa je ukazal naj prekineta napad na Aleute, ter se usmerita proti jugu, kjer se bosta združila s preostankom japonskega ladjevja pri Midwayu. Potem pa je načrtoval, da naj bi vsi skupaj napadli ameriško ladjevje v nočni akciji. Vendar načrta ni izpeljal, saj je ugotovil, da je praktično neizvedljiv. Nato je ukaz preklical, Kuriti pa ukazal, naj se obrne v nasprotno smer. Ne da bi vedel, je njegovo ladjevje zaplulo direktno pred ameriško podmornico Tambor. Križarka Mogami je opazila podmornico in se ji želela izogniti, ampak pri tem trčila v Mikumo, ki je plula pred njo. Mogami si je hudo poškodovala premec, na Mikumi pa so bili poškodovani tanki za gorivo, tako da je za sabo puščala široko naftno sled. Preostale ladje v skupini pa so nemoteno nadaljevale svojo pot. Američani so šestega junija odkrili naftno sled, nekoliko pozneje pa še dve poškodovani križarki. Križarki so napadli, vendar brez uspeha. V drugem napadu pa so potopili Mikumo. Hudo poškodovana Mogami je napad preživela in dosegla Truk, kjer so jo popravili. (Prav tam.)

Ko so Američani skušali rešiti letalonosilko Yorktown, ki se presenetljivo ni potopila, jo je opazilo japonsko izvidniško letalo in o tem poročalo Jamamotu. Ta pa je podmornici I-168 ukazal naj letalonosilko potopi. Šestega junija ob 13.30 je japonska podmornica potopila rušilec USS Hamman, ki je varoval desni bok ladje. Nato pa je podmornica letalonosilko potopilo 7. julija. Isti dan pa so Japonci zavzeli še Kisko in Attu v Aleutskih otokih, ampak jim ni čisto nič koristilo. (Prav tam.)

4.5.4 IZGUBE

Pri izgubah so bili Američani lahko bolj zadovoljni, kot pa Japonci, saj so izgubili letalonosilko Yorktown, rušilec, 109 letal z letalonosilk in 38 letal s kopnega. Izgubili pa so tudi 550 mornarjev in pilotov. (Prav tam.)

---

¹³ Isoroku Jamamoto - japonski admiral, glavni poveljnik japonske cesarske mornarice.

Medtem ko so Japonci izgubili štiri letalonosilke in težko križarko, dva rušilca in bojna ladja. Izgubili pa so tudi 322 letal ter 3.500 mornarjev in najboljših pilotov. Od teh izgub si Japonsko ladjevje ni opomoglo. (Prav tam.)

Američani so z zmago v bitki za Midway Japonski prizadeli hud udarec, po katerem se ni bila zmožna pobrati. Američani so s zmago preprečili izvedbo japonskega načrta. Ta je po zmagi predvideval napad na Havaje in kasneje na celinsko Ameriko. V naslednjih letih se je Japonska zgolj branila pred napadi Ameriškega ladjevja.

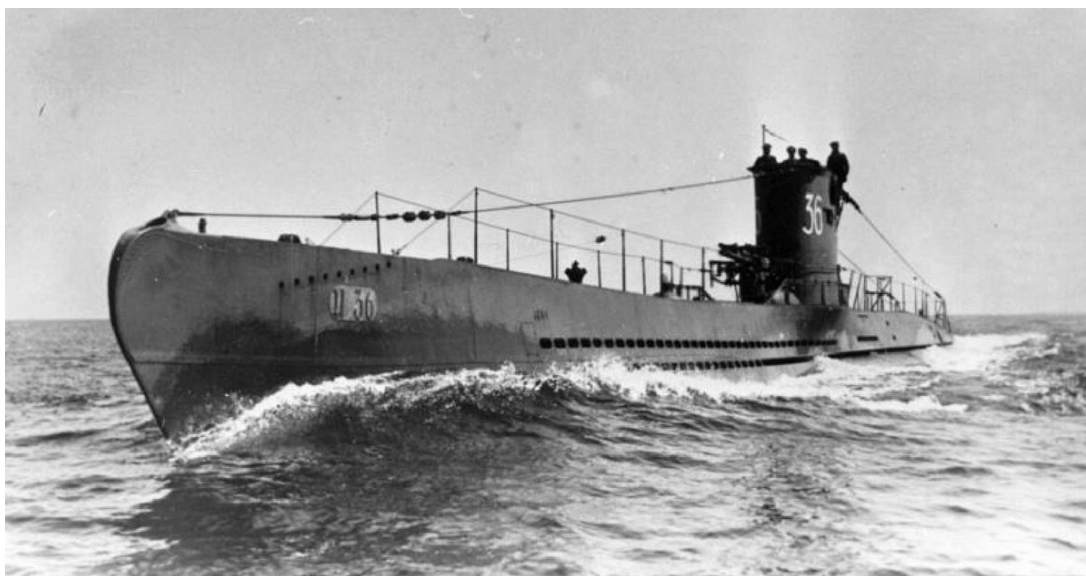
4.6 BITKA ZA ATLANTIK

Bitka za Atlantik se je začela ob podobnem času z nemškim napadom na Poljsko in s torpediranjem britanske potniške ladje SS Athenia. Nemci so nameravali napasti zavezniške trgovske in vojne ladje, zato so svoje podmornice in bojne ladje poslali na Atlantik že nekaj tednov prej.

Najbolj nevarno orožje bitke za Atlantik so bile nemške podmornice U-boat, ki so takoj ob začetku vojne pričele napadati zavezniško trgovsko ladjevje in jih prikazuje slika 6. Sprva so se zadrževale okoli Britanskega otočja(ladijski promet največji). Potem pa so svoje lovsko območje preselile v osrednji Atlantik, kjer Angleži zaradi pomanjkanja spremljevalnih ladij in letal niso morali nadzorovati morja. Največji podmorniški dosežek nemške mornarice v začetku vojne je bila potopitev britanske letalonosilke HMS Courageous. Izvedli pa so tudi uspešni nočni napad podmornice U-47 na britansko pomorsko oporišče Scapa Flow na Okneyskih otokih(tukaj potopljena ladja HMS Royal Oak). (Enciklopedija druge svetovne vojne, 1982, str. 76)

S porazom Francije (leta 1940) se je začelo popolnoma novo poglavje v bitki za Atlantik. Nemška mornarica, ki je na francoski atlantski obali dobila oporišča, je lahko preko teh neovirano napadala britanske konvoje. To je pripeljalo britansko mornarico na rob obupa, saj je morala istočasno nadzorovati Rokavski preliv in Severno morje pred operacijo Morski lev. Obenem pa je morala varovati še konvoje v smeri Amerike in Afrike. Temu obdobju so nemški podmorničarji pravili "srečni časi". Namreč so v njem potopili veliko trgovskih ladij, sami pa pri tem skoraj niso imeli izgub. Stvari so se za Britance nekoliko izboljšale s podpisom Atlantske listine med ZDA in Veliko Britanijo. ZDA bi namreč Veliki Britaniji v zameno za nekatera ozemlja zagotovila skoraj neomejeno dostavo materiala in orožja. (Prav tam, str. 77.)

Slika 6 - U boat (<https://www.warhistoryonline.com/world-war-ii/last-german-u-boats-surrender-x.html> (8.2.2020))

Nemško površinsko ladjevje je prav tako imelo pomembno vlogo. Ni bilo tako zelo uspešno kot podmornice, vendar je Britancem povzročalo velike težave. Takšen primer je bila težka križarka Admiral Graf Spee, ki je prvo leto vojne križarila po južnem Atlantiku in Indijskem oceanu ter potapljala zavezniške trgovske ladje, pri tem pa nase vezala velik del britanske flote, ki jo je zaman iskala vse do bitke pri ustje reke Rio de la Plata. Veliko pa so pripomogle tudi pomožne križarke, ki so ogrožale zavezniške ladje vse do Avstralije in Antarktike. Seveda pa Nemci niso ostali brez izgub. Najbolj so bili oslabljeni po pomorska operacija na Norveškem(leta 1940), v kateri so izgubili skoraj polovico svojih najboljših bojnih ladij. Velika izguba pa je bila tudi, ko je potonila bojna ladja Bismarck. Zato je Hitler preklical vse bojne operacije površinskega ladjevja. To je lahko do konca vojne delovalo le v vodah okoli okupirane Norveške in tam ogrožalo arktične konvoje namenjene proti Rusiji. (Prav tam, str. 76.)

Maja 1941 so Angleži v potapljaški nemški podmornici zaplenili kodirni stroj enigma. Ta pa jim je odtlej pomagal pri razvozlavanju nemških kodiranih sporočil, namenjenim podmornicam. Tega leta so v vojno vstopile tudi ZDA, kar pa je za Nemce pomenilo le dobro, saj ZDA še niso bile pripravljene na vojno. Zato njene ladje niso bile varovane in so bile

lahak plen za nemške podmornice. Potem so pričele z napadi tudi v Mehiškem zalivu. (Prav tam, str. 79.)

Nemški mornarici se je februarja 1942 posrečil izreden podvig. Skozi zelo težko prehoden Rokavski preliv, ki je bil posejan z minami ter ga je varovalo britansko ladjevje in letalstvo, jim je uspelo pripeljati več težkih križark, ki pa so pri tem utrpele le manjšo škodo. Zaradi vse večjih izgub ladij v ameriških vodah so tudi ZDA uvedle sistem konvojev. Posledica je bila, da se je ulov podmornic drastično zmanjšal, zato so se morale umakniti nazaj na odprt Atlantik. Decembra so Nemci začeli novo ofenzivo proti arktičnim konvojem, ki pa se je za Nemce končala katastrofalno. Namreč ni jim uspelo potopiti niti ene zavezniške ladje, sami pa so utrpeli zelo veliko škodo. Po teh izgubah je odstopil admiral Erich Raeder, nadomestil pa ga je Karl Dönitz¹⁴, ki je v podmorniškem vojskovanju uvedel taktiko volčjih krdel. (Prav tam, str. 80.)

Junija 1943 pa so le lahko bili srečnejši zavezniki, ko jim je z vse večjimi protipodmorniški ukrepi uspelo uničiti četrtno podmornic, sami pa so izgubili le nekaj ladij. Nemci pa so decembra v bitki pri North Capu izgubili še zadnjo križarko. Zaradi vse boljšega varovanja so se napadi na konvoje zmanjšali, zavezniki pa so potopili več podmornic kot kadarkoli. Nemške podmornice so kljub porazu v bitki za Atlantik ostale na Atlantiku do konca vojne in napadale zavezniške ladje, vendar so bili njihovi uspehi skromni, izgube pa iz dneva v dan večje.

Nemške podmornice so v prvih letih vojne prizadeli hude izgube zavezniškim tovornim ladjam, kar je povzročilo pomanjkanje zalog. Po razvozlanju enigme in uvedbi konvojev ter izumu novih plovil za obrambo pred podmornicami je uspeh pičel slabeti. Zaloge so pričele prihajati v Britanijo v večjih količinah, kar je v prihodnosti omogočilo izvedbo operacije Overlord.

4.7 NAPAD NA ZSSR

Sovjetska zveza je izkoristila čas in se pripravila na pričakovano nemško invazijo. Ta je prišla 22. junija 1941 pod kodnim imenom Barbarosa in odprla novo fronto.

Bojan črta, ki se je odprla na ta dan se je raztezala od Baltika do Črnega morja. Na vzhod je pričelo napredovati 164 divizij. Razdeljene so bile na južno severno in centralno armadno

---

¹⁴ Karl Dönitz - nemški admiral.

skupino, kot prikazuje slika 7. Presenečene sovjetske enote so se bile zaradi močnih sunkov nemških sil prisiljene umakniti, njihovo letalstvo pa je utrpelo hude izgube. Nemci so do pozne jeseni zavzeli 500 km širok pas, Leningrad in Kijev pa niso zavzeli. (Enciklopedija druge svetovne vojne, 1982, str. 314)

Slika 7 - Operacija Barbarosa (<http://www.iskauskas.lt/2010/06/28/barbarosos-planas-tada-ir-siandien/> (8.2.2020))

Ruske enote so se bile prisiljene umakniti do praga svojega glavnega mesta, iz katerega so vlado, industrijo in diplomatski zbor preselili v kraj Kujbišev, ki leži okoli 800 km vzhodnje. 20. oktobra je Stalin¹⁵ izdal povelje, da je Moskvo potrebno braniti do zadnjega moža. Ruske tankovske divizije so v tem času prejele nov tank T-34, ki je popolnoma spremenil potek bitke. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 54)

Začetni neuspeh Sovjetov je bila posledica presenečenosti, saj niso pričakovali nemškega napada. Vojaki niso vedeli ali se lahko branijo, zato je bilo napredovanje v prvem delu bojev za nemške divizije zelo lahko.

Nemške tankovske enote niso imele odgovora na nov sovjetski tank. To se je izkazalo za usodno ob sovjetskem protinapadu, ob katerem so se bili Nemci prisiljeni umakniti. Fronta se

¹⁵ Joseph Vissarionovich Stalin - gruzijski revolucionar in sovjetski politik.

je izkazala za propad nemške armade, ki je utrpela hude izgube. Zaradi hude zime in vedno močnejšega ruskega odpora je bila invazija obsojena na neuspeh. Padla je četrtna nemške armade, ki je odkorakala proti Rusiji, teh izgub pa Hitler ni mogel nadomeščati.

4.8 MALTA

Britanija je s pariško pogodbo leta 1814 postala del britanskega imperija. Zaradi strateške lege je britanskim trgovskim ladjam služila kot postojanka na poti proti Indiji, prav tako pa je imela na njej oporišče vojna mornarice. To pa se je izkazalo za zelo pomembno za potek druge svetovne vojne. Bitke druge svetovne vojne znane pod imenom »Puščavska vojna«, ki so se odvijale v puščavah Afrike in Srednjem vzhodu so se zanašale na zaloge dostavljene po pomorskih poteh. Ker so sile osi svoje zaloge s pomorskimi konvoji dostavljale preko sredozemskega morja, je Malta pridobila pomembno vojaško vlogo, saj je ovirala potovanje konvojev proti Tripoliju. Zaradi hudih izgub, ki so jih britanska letala in ladje zadajala sovražnikom, je admiral Raeder, 13. februarja 1942 Hitlerju načrt, ki bi uničil britansko vladavino na Srednjem vzhodu. Zaradi pomislekov Hitler ni odobril pomorskega napada na Malto in sklenil, da bo z blokado in letalstvom izstradal otok. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 78)

Braniteljem Malte je tako grozila lakota, zato se je Britanija odločila tvegati. Iz Aleksandrije so tako 20. marca izplule štiri ladje pod vodstvom admirala Viana¹⁶. Po dveh dneh borbe so se začeli letalski napadi na konvoj opazili pa so tudi štiri bojne križarke, ki so se kasneje vrnile s spremstvom bojne ladje. Admiral Vian je svoje ladje pripravil za napad in kljub številčni premoči nasprotnika tovarne ladje ohranil nepoškodovane. Ker se ni mogel oskrbeti s gorivom so morale tovarne ladje nadaljevati pot brez spremstva. Hudi letalski napadi na tovarne ladje so se nadaljevali. Tako sta se dve ladji potopili devet milj pred obalo Malte, ostali dve pa med raztovarjanjem. Do branilcev Malte je prišlo le 5000 od 26000 ton tovora, v naslednjih treh mesecih pa Malta ni prejela nobene pošiljke. (Prav tam, str. 81.)

Sklenili so da morajo preden na Malto pošljejo nove zaloge okrepiti letalstvo na otoku. Letalski napadi na Malto v naslednjih mesecih so prisilili mornarico, da je zapustila otok, letalstvo RAFa pa se je dan za dnem borilo za svoj obstoj. Imeli so le peščico sposobnih letal, ki so jih mehaniki trudili oskrbovati s gorivom, piloti pa so poskušali popraviti letala, ki jih je

¹⁶ Sir Philip Louis Vian - častnik kraljeve mornarice, služboval v obeh svetovnih vojnah.

uničilo nemško bombardiranje. Aprila in maja je letalonosilkam uspelo na otok dostaviti 126 novih letal. Novi Spitfireji, ki so vzleteli v teh mesecih so povzročili strašanske posledice za nemške sile. Napadi so pričeli pojenjati, junija pa sta izplula dva konvoja z zalogami za malto. Vendar sta od skupaj šestih tovornih ladij na Malto prispeli le dve. Kriza na otoku pa se je tako nadaljevala.(Prav tam, str. 83.)

Kljub pomanjkanju so sile na otoku prizadevale sovražnim ladjam hude izgube. To je oslabilo oskrbo nemških in italijanskih enot v Afriki. To je bil eden od dejavnikov, ki so v nadaljevanju vojne povzročili zmago zaveznikov v Puščavski vojni in v Sredozemlju.

4.9 EL ALAMEIN

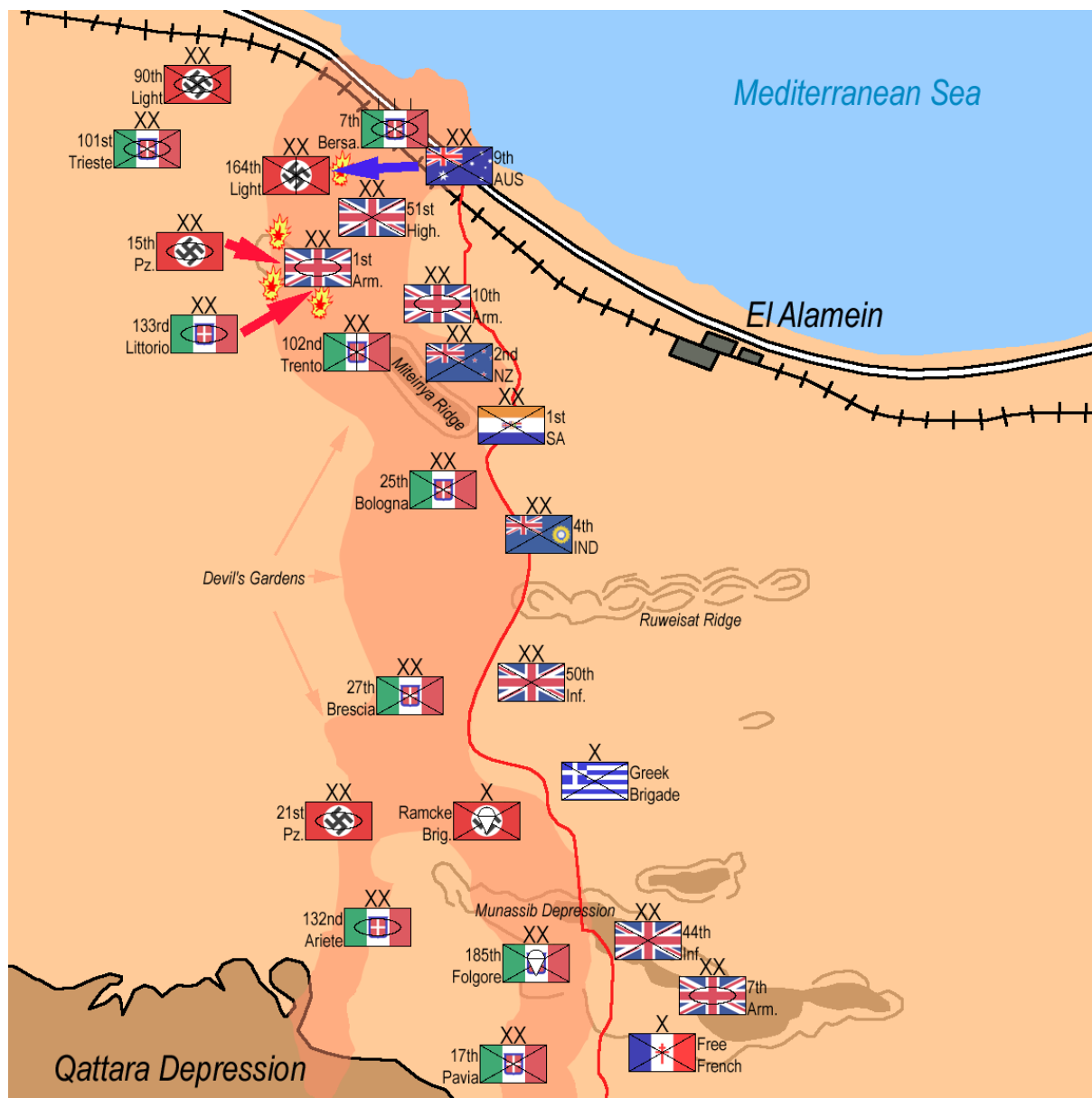
23. oktobra je general Montgomery s tremi oklepnimi in sedmimi pehotnimi divizijami zvečer začel bitko, ki je trajala do 7. novembra. Britanske sile so želele odpreti dva prehoda skozi utrjene položaje sovražnikov. Pod zaščito topniškega obstreljevanja sovražnih položajev je pehota hitro napredovala in do jutra v sovražni črti naredila velike žepe. Vendar zaradi sistema minskih polj napredovanje oklepnih enot še ni bilo mogoče. Južneje je 4. indijska divizija z grebena Ruweisat ob pomoči 7. oklepne in 44. pehotne divizije XIII. zbora sprožila serijo napadov na sovražne položaje. To pa je služilo kot odvratanje pozornosti saj se je glavnina napada odvijala bolj na severu. Dva dni od začetka bojev je Montgomery ¹⁷svojim oficirjem ukazal naj oklepne sile napadejo v skladu s prvotnim načrtom saj se je napredovanje pehote ustavilo. Po hudih bojih so britanske enote uspele zavzeti novo ozemlje, vzpetina Kidney Ridge pa je postala prizorišče spopadov s nemškimi in italijanskimi oklepnimi enotami. Na grebenu Ruweisat se je iz bojev umaknila 7. oklepna divizija, saj je Montgomery želel ohraniti nedotaknjeno za nadaljnje boje. V tem času je zaradi zdravstvenih težav generala Rommela ¹⁸poveljstvo prevzel general Stumme¹⁹, ki pa je po enem dnevu bojev umrl. Zato se je k svojim enotam s Hitlerjevim privoljenjem vrnil Rommel.(Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 86)

---

¹⁷ Bernard Law Montgomery - maršal britanske kopenske vojske.

¹⁸ Erwin Johannes Eugen Rommel - nemški feldmaršal, poveljnik afriškega korpusa.

¹⁹ Georg Stumme - general Wehrmacht iz nacistične Nemčije.

Slika 8 - Bitka pri El Alameinu

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:2_Battle_of_El_Alamein_005.png (8.2.2020))

Rommel je sprevidel, da je srednji sektor odločilen za izid bitke in s juga premaknil oklepni diviziji na območje okoli Kidney Ridgea. Prav tako je nemško letalstvo, ki je bilo v preteklih dneh nedejavno izzvalo letalsko premoč zaveznikov. Na severnem delu ob morju so avstralske sile izvedle ponovni uspešen sunek, hkrati pa je začela pojenjati vztrajnost osrednjega napada, ki se je ustavil ob minskih poljih in utrjenih protitankovskih gnezdih. Montgomery je zato ponovno zbral svoje sile in rezerve ter se pripravil na nov še močnejši napad. Montgomery je tako razporedil svoje enote za končni preboj. Avstralske enote so na severu Rommela prisilile, da je porabil še zadnje svoje divizije in svoje sile popolnoma

raztegnil čez celotno frontno črto. Avstralci so kljub okrepitvam, ki so jih na severu dobili sovražniki sijajno napredovala. (Prav tam, str. 88.)

To je omogočilo preureditev zavezniških sil za operacijo »Supercharge«, ki se je začela 2. novembra. Britanske brigade so se na severu pridružile avstralski diviziji in prebile obrambno črto, vendar zastale El Rahamanu. Skozi vrzel se je pomaknila 1. britanska oklepna divizija, ki so jo napadli ostanki nemških oklepnih enot in bili odbiti. Naslednje jutro so se nemške sile pričele umikati vendar je to ustavil Hitlerjev ukaz, kljub temu da je bila bitka že izgubljena. Indijska divizija je na jugu izvedla bliskovit napad in popolnoma prebila nemško obrambo. Nemške sile so se v celoti umikale, za seboj pa zaradi pomankanja goriva pustile šest italijanskih divizij. Nemškim enotam je do tega dne od 240 ostalo le 38 tankov, nemško letalstvo pa je obupal saj ni bilo kos Rafu. Rommela, ki je bil popolnoma poražen so zavezniki želeli zajeti vendar jim to ni uspelo. Zajetih je bilo 30000 ujetnikov vključno s Rommelovim namestnikom generalom von Thomom²⁰, štiri nemške in osem italijanskih divizij pa ni bilo sposobnih za boj. (Prav tam, str. 91.)

Sile osi si po tem porazu niso več opomogle in os praktično že izgubile puščavsko vojno. Zmaga sodi med enega večjih uspehov generala Montgomerya.

4.10 KAVKAZ IN STALINGRAD

Pred nemškimi silami, ki so želele napasti Moskvo, sta bili dve veliki oviri Kavkaz in Stalingrad.

Če so nemške divizije želele napredovati proti Stalingradu in Moskvi so morale najprej zavzeti Rostov. Napadi so se pričeli 28. maja severno od Kurska. Sedmega junija so v Rostov vstopile prve nemške enote, ki mesta niso uspele zavzeti. Nemške enote so se razporedile vzdolž zahodnega brega reke Don. Sovjetske enote so se močno upirale, toda bile prisiljene k umiku saj jim je grozila obkolitev.

Po uspešnem zavzetju Rostova so se nemške enote razdelile na armadno skupino A pod poveljstvom generala Kleist²¹ in armadno skupino B pod poveljstvom Bocka. Armadna skupina A je napredovala proti jugu in bi moral zavzeti naftna polja pri Majkopu, Groznom in Bakuju ter zavzeti vzhodne obale Črnega morja. Ko so prispeli do naftnih polj pri Majkopu so bila ta popolnoma uničena. Drugo kolono pa so ustavili na reki Terek in ni mogla priti do

²⁰ Wilhelm Josef Ritter von Thoma - častnik nemške vojske.

²¹ Paul Ludwig Ewald von Kleist - nemški feldmaršal.

naftnih polj pri Groznom. Nemške enote so prišle do obronkov Kavkaza, kjer se je njihovo napredovanje ustavilo. Sovjetske enote so prejele sveže okrepitve, Kleist pa je bil dodatno oslabljen zaradi sil, ki so odšle proti Stalingradu. Kleist je vztrajal še do novembra, ko ga je ohromila ruska zima. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 96)

Armadna skupina B pa je po Hitlerjevih željah napredovala proti Stalingradu. Nemške sile ki so prekoračile Don so se zašle pred zagrizenimi sovjetskimi branilci in šele 15. septembra po hudih bojih dosegle predmestje Stalingrada. Nemci so s čelnimi napadi, ki so trajali ves mesec nekoliko napredovali. Vendar so zaradi požrtvovalnega boj sovjetskih braniteljev, ki so se borili za svoje mesto doživeli strahotne izgube. Po več mesecih bojevanja so se uresničile skrbi nemških generalov. Armadna skupina B je bila raztegnjena vzdolž 1100 km dolge frontne črte, šesta armada je bila popolnoma izčrpana boke pa so ji štatile vprašljive madžarske, italijanske in romunske enote. Bližala se je zima in kljub temu, da so vsi slutili protinapad Sovjetov, Hitler ni dovolil umika. 19. novembra so sovjetske enote pričele obkoljevati nasprotnika napadli so južno in severno od Stalingrada in obkolili nemško 6. armado. Hitler je prepovedal umik poskusi preboja obroča pa niso uspeli. V bitki je padlo okoli 750 tisoč nemških vojakov dodatnih 110 tisoč pa je bilo ujetih. Velike izgube je doživela tudi Sovjetska zveza, vendar jih je za razliko od Nemcev lahko nadomestila. Bitka za Stalingrad velja za najbolj krvavo bitko druge svetovne vojne v kateri je umrlo okoli 1,5 milijona od tega 40 tisoč ruskih civilistov. (Prav tam, str. 98.)

Bitka proti ZSSR²² je bila prvi neuspeh bliskovite vojne. Razlogov za to je bilo več. Sovjeti so dobro izkoristili dve leti premirja in se pripravili na napad. Nemške enote niso bile pripravljene na bojevanje v mrazu ruske zime. Zima je tako ohromila napredovanje motoriziranih enot, slaba vidljivost pa ohromila letalstvo. Veliko nemških vojakov je umrlo zaradi mraza.

Nemška armada se je bila prisiljena umakniti, Sovjetske enote pa so pričele pohod proti Berlinu. Izgube, ki so jih utrpeli nemške divizije, je bilo zaradi izčrpanosti države nemogoče nadomestiti. Za sabo so postili velike količine zalog.

4.11 TUNIS

17. novembra 1942 se je pričela serija bitk poznana pod imenom »Bitka za Tunizijo«. Zavezniki so v francoskih kolonijah Maroku in Tuniziji pričeli izkrcanje svojih sil. Ker so bile

---

²² ZSSR - Sovjetska zveza.

francoske kolonije po podpisu kapitulacije zveste Nemčiji, je prišlo do manjših spopadov vendar se je glavnina francoskih sil pridružila zaveznikom. Sile osi pa so to izkoristile in zasedle mesto enot, ki so se pridružile zaveznikom ter svoje enote dodatno oskrbele s orožjem in opremo. Zavezniki so se prav tako prvič sočili s nemškim tankom Tiger I. napredovanje zaveznikov je na začetku poleg nemškega letalstva oviralo še slabo vreme. Na začetku so bile uspešnejše sile osi. Rommel je uspel s prelaza Kasserin pregnati neizkušene ameriške in francoske enote. Kljub zmagi v še nekaj manjših bitkah se je obroč okoli nemško-italijanskih sil pričel ožiti. 22. aprila 1943 se je pričel napad 1. armade. Na začetku so zavezniki sile osi potiskali nazaj vendar niso uspeli podreti skozi njihove obrambne položaje. General Alexander ²³ je prvi armadi priključil tri divizije veteranov, ki so se v puščavi bojevali od začetka vojne. Odločilen napad se je začel 6. maja, glavno breme napada je nosil IX. Armadni zbor, ki se je boril na ozki fronti ceste Medjez-Tunis. Zavezniško letalstvo, ki je podpiralo napad je delovalo na vrhuncu zmogljivosti in v enem dnevu opravilo 2500 poletov. Po mesecih bojevanja se je nemško letalstvo izčrpalo in zaveznikom ni bilo sposobno konkurirati. Sčasoma so sile osi bile popolnoma odrezane od zračne in pomorske podpore, deveti armadni zbor pa je brez težav prebil fronto in dosegel Tunis. Zavezniki so obkolili tri nemške divizije, ki so se vdale 9. maja in znova prevzeli nadzor nad celotno severno Afriko. V bitki je bilo zajetih skoraj četrta milijona vojakov in potopljena večina nemških tovornih ladij. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 100.)

Zavezniki so v bitki za Tunis dokončno premagali sile osi v Afriki. Dobili so izhodišče za napad na Italijo, kar je bilo zelo pomembno, saj je služilo kot vaja za operacijo Overlord.

4.12 IZKRCANJE NA SICILIJU

Po zavzetju Tunisa so zavezniki morali zavzeti Sicilijo, ki so jo želeli uporabiti kot izhodišče za napad Italije. Po močnem bombardiranju Sicilije, ki se je začelo 3. julija 1943 je bilo neuporabnih veliko letališč, piloti osi pa so bili prisiljeni v defenzivo. Tako je bila ob bližanju konvojev vzpostavljena letalska premoč. S pomorskimi premiki po Sredozemlju in kopenskimi po Afriki, so zavezniki sile osi do zadnje trenutka držale v negotovosti, kje se bo zgodil napad. Tik pred napadom so se tako Eisenhowerju ²⁴ na Malti pridružili tudi ostali generali in od tam usmerjali potek izkrcanja. Južno od Malte se je tako 9. julija zbralo zavezniško ladjevo in odplulo proti plažam Sicilije. Na Siciliji so Američani pod poveljstvom

²³ Alexander Löhr - nemški vojni zločinec, vojaški pilot, general.

²⁴ Dwight David »Ike« Eisenhower - ameriški general in politik.

generala Pattona²⁵ s podporo britanske osme armade uspešno napredovali in 22. julija zavzeli Palermo. Potek napredovanja prikazuje slika 9. Ob napredovanju proti vzhodu so pričakovali silovit odpor, saj so se italijanskim pridružile še tri nemške divizije. Bojem se je pred koncem pridružila tudi 78. britanska divizija in pomagala pri zavzetju južnih delov Sicilije. Sile osi so se po 38 dneh bojevanja preko Messinske ožine popolnoma umaknile s Sicilije. V bojih so sile osi izgubile skoraj 200 tisoč vojakov. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 104.)

Slika 9 - Napredovanje po Siciliji

(http://www.rcsig.ca/index.php/Operation_Husky_and_Canadian_Signals (8.2.2020))

S zavzetjem Sicilije so zavezniki pridobili potrebna letališča za napade na celinsko Italijo. Tako je lahko zavezniško letalstvo pomagalo pri izkrcanju v Salernu.

4.13 IZKRCANJE V SALERNU

Zavezniki so, da bi si olajšali zavzetje Italije sklenili izkrcati tudi v Salernu. Tako so se na dan premirja sklenjenega s Italijo 8. septembra 1943 zavezniške sile odpravile proti Salernu. Nemci, ki so prestregli Eisenhowerjevo sporočilo so razorožili Italijane in utrdili plažo. Konvoji, ki so na plažo prispeli pod napadi nemškega letalstva so tako utrpeli velike izgube. Letalstvo zaveznikov pa izkrcavanja ni moglo podpirati saj so bila letališča na Siciliji na skrajnem dosegu. Tako so se morali zavezniki zanašati na podporo letalonosilk. Ameriške enote so po zavzetju plaže hitro napredovale in prodrle globoko v notranjost. Na trši odpor so naletele britanske sile ki so uspele zavzeti mesti Salerno in Battipaglio ter letališče Montecorvino. Sile osi so hitro zagotovile okrepitve, ki so jih pripeljale s drugih delov Italije.

²⁵ George Smith Patton mlajši - ameriški moderni peteroboječ in general.

Zavezniki pa so zaradi pomankanja polovil okrepitve prejeli s zamudo. Bojne ladje so s težkim topništvom pomagale vojakom na obali, s juga pa se je pridružila tudi osma armada, ki je zasedla Sicilijo. Nemško letalstvo pa ni bilo več zmožno podpirati obrambe, kar je vodilo v zavezniško zmago. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 114.)

Po zmagi pri Salernu sta X. britanski in VI. ameriški armadni zbor zasedla Neapelj in okoliški letališči. Pristanišče, ki so ga branitelji pred umikom popolnoma uničili so ameriške enote uspešno popravile in omogočile prejemanje zalog. Po obnovi letališč pa so lahko zavezniški lovci zapustili zasilne pristajalno-vzletne steze. Preostanek enot se je pridružil osmi armadi in prečkal italijanski škorenj ter zasedel Bari, Gioi in letališča pri mestu Foggie. Britanski komandosi so napredovali proti severu in zavzeli Termoli. (Prav tam, str. 117.)

Zavezniške sile so si morale po dolgem bojevanju odpočiti. Letališča, ki so jih zasedli so bila potrebna obnove in velikih zalog, če so jih želeli uporabiti. To pa je trajalo. V oktobru so imeli Nemci v Italiji 19 divizij, zavezniki pa le 11. Zato so ta čas izkoristili, da so v Italijo pripeljali sveže enote. Zavezniki so do tega trenutka zasedli že 500 km apeninskega polotoka in imeli v rokah Italijansko ladjevje. (Prav tam, str. 118.)

Italijanske sile kljub pomoči Nemčije niso bile sposobne zaustaviti napredovanja zaveznikov. S tem so zavezniki pričeli s osvobajanjem celinske Evrope. Izkrcaje je bila generalka za operacijo Overlord. Zavezniki so pri izkrcaju ugotovili na kaj morajo biti pozorni pri takšni vrsti operacij in kaj morajo še izboljšati.

4.14 BITKA PRI ANZIU

VI. armadni zbor pod poveljstvom generala Lucasa se je 22. januarja izkrca na obali v okolici Anzia z namenom, da Rim iztrga iz Nemških rok. Zvezniki niso bili ob izkrcaju deležni nikakršnega odpora sovražnika. Kljub temu se Lucas ni odločil za hitro napredovanje kakor je bilo načrtovano temveč je počakal, da se izkrca več enot. Nemški general Kesselring²⁶ ni tratil časa in zbral za dve diviziji vojakov, ki so se postavili po robu zavezniškemu napredovanju. Ko so zavezniki zavarovali mostišče so se odpravili severno proti Cisterni in Campoleoneju, toda mesti niso zmogli zavzeti. Do 30. januarja so Nemci za obrambo Cisterne in Campoleoneja zbral že osem divizij, ki so branile utrjene položaje okoli mest. 3. februarja

---

²⁶ Albert Kesselring - nemški vojaški pilot.

so sile osi izvedle protinapad in zaveznike prisile, da se umaknejo do mostišča. 15. februarja so se Nemci podali v napad proti jugu. V odločilni bitki je šlo za življenje ali smrt. V treh dneh so zavezniki uspeli ustaviti sovražnikov napad. Nemci pa so morali po Hitlerjevih ukazih napasti znova, a so ponovno doživeli boleč poraz in v enem samem dnevu izgubili 2500 vojakov. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 120.)

Sile, ki so se izkrcale pri Aziju so služile zaustavitvi nemško-italijanskega umika.

4.15 MONTE CASSINO

Opatija Monte Cassino je bil del 161 km dolge Gustavove linije, ki so jo branili Nemci in je služila kot zapora poti proti Rimu in Severni Italiji. Napadi nanj v okolici Monte Cassina so se pričeli novembra 1943 in trajali do maja 1944.

V prvem napadu so zavezniki napredovali in zavzele vzpetine okoli Cassina, vendar ga niso uspeli zavzeti zaradi fanatične nemške obrambe. V drugem napadu, ki se je začel 15. februarja, so zavezniški bombniki popolnoma porušilo opatijo misleč, da so v njem sovražniki. Temu ni bilo tako, v bombardiranju je umrlo 230 civilistov, ki so kljub opozorilu ostali v opatiji. Ruševine opatije so nato zavzeli nemški padalci in jih izkoristili kot kritje, kar jim je omogočilo še boljše možnosti za obrambo. Četrta indijska divizija je dobila ukaz, da s svojih položajev severno od griča napade sovražne položaje, vendar se je ustavila pri holmu. V srditem boju so bili ubiti vsi zavezniki, ki so uspeli priti do vrha holma. Divizija je nato poskušala obiti holm, toda naletela na minsko polje zavarovano s strojnicami, ki jih je popolnoma ustavilo. Nič več sreče ni imela novozelandska divizija, ki ji je uspelo prečkati reko Rapido, a so se morali nemudoma umakniti saj so jih napadli nemški oklepni oddelki. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 128.)

V začetku marca so se boji popolnoma zastali zaradi slabega vremena. Zavezniki fronte niso mogli prebiti, Nemci pa zaveznikov niso mogli odgnati.

V tretjem napadu je novozelandska divizija uspela zavzeti večino mesta Cassino, indijska divizija pa se je prebila skozi sovražne položaje in pričela napredovati po pobočju proti ruševinam uničenega samostana, ki so ga branili nemški padalci. Kmalu se je vse spremenilo. Kraterji, ki jih je povzročilo bombardiranje je ustavilo napredovanje zavezniških tankov. Ti so lahko pomagali pehoti šele po dveh dneh. V naslednjih naskokih zaveznikov se Nemci kljub izgubljenemu ozemlju niso vdali. (Prav tam, str. 133.)

Za zadnji četrti napad na Monte Cassino je general Alexander zbral še Britansko osmo armado. Svoje divizije je razporedil na mostišče pri Anziu, ob Tirenskem in jadranskem morju ter glavnino vključno s osmo armado pri Monte Cassinu. Skupaj 28 divizij se je maja zoperstavilo 23-im nemškim divizijam, ki so bile raztegnjene vzdolž celotne Gustavove linije. Invazije se je pričela ob enajsti uri ponoči ob podpori topništva in zjutraj tudi celotnega vojnega letalstva, ki je v ruševine spremenil opatijo, kar prikazuje slika 10. Kljub skrajnim naporom zaveznikov jim v prvih 36 urah ni uspel večji preboj. Silam osi pa je počasi pričela pojemati sapa. Zvezniki so do 14. maja zavzeli vse okoliške griče in sedemnajstega maja napadli ruševine opatije s severa. Britanski četrta divizija je zavarovala preostanek mesta Cassino, medtem pa je poljskim divizijam uspelo zavzeti ruševine samostana. (Prav tam, str. 134.)

Slika 10 - Ruševine Monte Cassina (<https://www.forces-war-records.co.uk/blog/2019/01/17/75th-monte-cassino> (8.2.2020))

Nemci so izgubljali čedalje več ozemlja in jasno je bilo, da bodo kmalu prisiljeni k vsesplošnemu umiku. Sile zbrane pri Anziju so prebile sovražni obroč in napredovale proti Velletriju in Albanskim gričem. Le ena divizija pa proti Valmontoneju, da bi zaprla pot nemškim enotam na jugu, ob morebitnem umiku. Toda do mesta ni prišla pravočasno, saj so mesto pred njimi zavarovale že nemške enote. Ameriške enote, ki so se bojevale v Albanskih

gričih so hitro prebile še zadnjo obrambno črto in pot proti Rimu je bila odprta. Kljub umiku večine sil so se Nemci oklepali obronkov Albanskih gričev in Valmontoneja ter se dokončno zlomili šele 2. junija. Zavezniki so 4. junija zmagoslavno vkorakali v večno mesto in osvobodili prvo evropsko prestolnico. (Prav tam, str. 137.)

Po uspešnem zavzetju juga Italije je pred zavezniki ležala zadnja obrambna linija pred Rimom. Sile osi so jo zavzeto branile, saj so se zavedale, da njen padec pomeni tudi padec Rima in s tem kapitulacijo Italije.

Kljub srditim bojem so zavezniki prebili linijo in v roku nekaj dni zavzeli Rim. S tem so osvobodili prvo evropsko prestolnico in porazili prvo članico osi Rim-Berlin-Tokio.

4.16 DAN D

Sovjetska zveza je že dlje časa od zaveznikov zahtevala odprtje druge fronte v Evropi, ki bi razbremenila vzhodno fronto. Ko se je vojna končna pričela prevešati na stran zaveznikov, so ti sklenili, da je čas pravšnji za takšno potezo. Nalogo so zaupali Generalu Dwight D. Eisenhowerju, ki je leta 1943 pričel z pripravami na operacijo poznano pod imenom Dan D in šifro Overlord.

Zavezniki so pričeli s zavajanjem nasprotnika, ki je poznano pod kodnim imenom Fortitude. Ta je bila sestavljena iz dveh delov. Prvi je zavajal Nemce, da bo invazija, ki so jo pričakovali prišla s severa preko Norveške. Druga pa da so zavezniki v okolici Dovera postavili napihljivo imitacijo invazijskih sil, zato so nemški častniki verjeli, da bodo zavezniki napadli Pas de Calais. Zaradi tega so na Norveškem in v okolici Pas de Calaisa zadržali veliko število vojakov, ki bi lahko zaustavili izkrcaje v Normandiji.

Zavezniki so nad Nemčijo v naslednjih mesecih izvedli več bombnih misij z namenom oslabiti nemško letalstvo za Dan D. Nemčija je bila tako prisiljena iz okupiranih območji svoje letalstvo preseliti nazaj v domovino, da je lahko branila svoj zračni prostor. S tem so zavezniki dobili zagotovljeno letalsko prevlado za dan invazije. (Velike bitke druge svetovne vojne, 1995, str. 138)

Invazija je bila razdeljen na pet plaž »Sword«, »Juno« in »Gold«, kjer se izkrcajo Britanci in »Omaha« ter »Utah«, kjer se izkrcata ameriška prva armada.

Petega junija ob 23.03 so iz britanskih letališč poletela prve letala z zračno-desantnimi četami. Te so v nemškem zaledju postavili oddajnike, ki so ostalim pilotom in padalcem pomagali pri orientaciji. Sledil je drugi val padalcev, ki so morali zasesti mostove preko Ceanskega prekopa in reke Orne. Zasesti so morali pomembna prometna vozlišča, uničiti nemške obrambne postojanke in topništvo ter braniti zaledje pred protiofenzivo. Do konca dneva je tako preko 1000 letal preko Rokavskega preliva prepeljalo več kot 14 000 padalcev. Kljub temu da se je zdelo, da poteka vse kot po maslu, so desantne enote imele veliko težav. Zaradi sovražnikove protiletalske obrambe in slabe vidljivosti je veliko jadralnih letal in padalcev zgrešilo mesto pristanka. Veliko enot je tudi razpadlo. Kljub vsem težavam so desantne enote za visoko ceno uspele izpolniti svoje naloge. (Stoletje svetovnih vojn, 1981, str. 260)

Obalo »Utah« in »Omaha« je ob pol šestih zjutraj zasul močan topniški ogenj z ladjevja, ki se je pojavilo na obzorju. To je bilo na odseku Utah zelo uspešno. Na sektorju Omaha, ki ga prikazuje slika 11 pa so dobro zgrajeni bunkerji posejani po celotni plaži brez problema zdržali obstreljevanje. Čez eno uro so se proti obali odpravile prve enote. Na odseku Utah so imele neverjetno sečo saj so v zmedu pristale kilometer in pol južneje od predvidenega mesta pristanka, kjer plaža ni bila dobro branjena. Tako so do poldneva vojaki iz plaže ob poldnevu že napredovali proti notranjosti celine. (Prav tam.)

Popolnoma drugačno pa je bilo stanje na sektorju Omaha nekaj kilometrov vzhodneje. Vojake, ki so prišli do obale je zasula toča krogel iz nemških bunkerjev. Tanki, ki bi jih morali kriti, so zaostali. Oddelki, ki bi morali odstraniti tehnične ovire, so prišli na obalo v malem številu in s nepopolno opremo. Na plaži je vladala panika in izgledalo je, da bo desant neuspešen. Po srditih spopadih so se enote okoli pol druge ure popoldan pričeli vzpenjati na pečine. Na obali je umrlo 2500 vojakov od 34000, ki se jih je izkrcalo. To je bilo zelo veliko v primerjavi z žrtvami na drugih odsekih. (Prav tam)

Med obema plažama je bila pomembna pečina Pointe du Hoc, na kateri naj bi bili težki protiladijski topovi. Skupina 225 rangerjev je ob podpori dveh rušilcev preplezala 30 m visoko pečino in prisilila Nemce, da so se umaknili. Topov pa na pečini ni bilo, tako je zaman umrlo veliko rangerjev. Na koncu boj jih je bilo za boj sposobnih le še 90.

Slika 11 - Sektor Omaha (https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Overlord (8.2.2020))

Medtem so Britanci brez večjih težav zasedli odsek Gold, saj so za razliko od sektorja Omaha na plažo prispeli tanki brez zamude. Na večji odpor so naleteli Kanadčani na sektorju Juno, kjer so bunkerji podobno kot na odseku Omaha ostali nepoškodovani. Kanadčani niso prejeli podpore tankov in inženirjev, ki so zamudili. Boji so tako trajali do poznega popoldneva. (Prav tam.)

Na odseku Sword so škotski komandosi naleteli na močan odpor, ki pa ni bil dolgotrajen. Branitelji so bili namreč sestavljeni iz veteranov in starejših vojakov, ki so bili naveličani bojevanja. Enote so tako še pred poldnevom zavzele sektor in napredovale proti mestu Cean. (Prav tam.)

Razlog za hitro napredovanje zaveznikov je tudi da Hitler ni dovolil premestiti oklepnih enot iz okolice Pas de Calaisa v Normandijo, kot je zahteval Rommel. Ta je bil v času napada na dopustu v Nemčiji, saj je imela njegova žena rojstni dan.

Na dan invazije se je na plažah izkrcalo 155 000 vojakov. V naslednjih dneh pa še dodatni trije milijoni mož in več tisoč ton opreme. Zavezniški zmagi v Normandiji je sledila operacija Kobra.

S operacijo Overlord so zavezniki v Evropi odprli novo fronto, ki je Hitlerja prisilila da se je bojeval na vzhodu in zahodu. To je pomenilo, da je moral razdeliti enote, zaloge in opremo na dva dela. S tem je nemška vojska izgubila na moči in ni bila uspešna ne na zahodu in ne na vzhodu.

Operacija velja za največjo v zgodovini. Uspeh pa je bil odvisen od faktorja presenečenja. Zavezniki so nemške častnike držali v negotovosti o kraju in času napada. Tako so bile Nemške sile razkropljene od Norveške pa vse do Atlantika. To je zaveznikom olajšalo delo, da so lahko razmeroma hitro zavzeli obalo. Okrepitev pa so prišle prepozno, da bi lahko napadle zaveznike še nepripravljene.

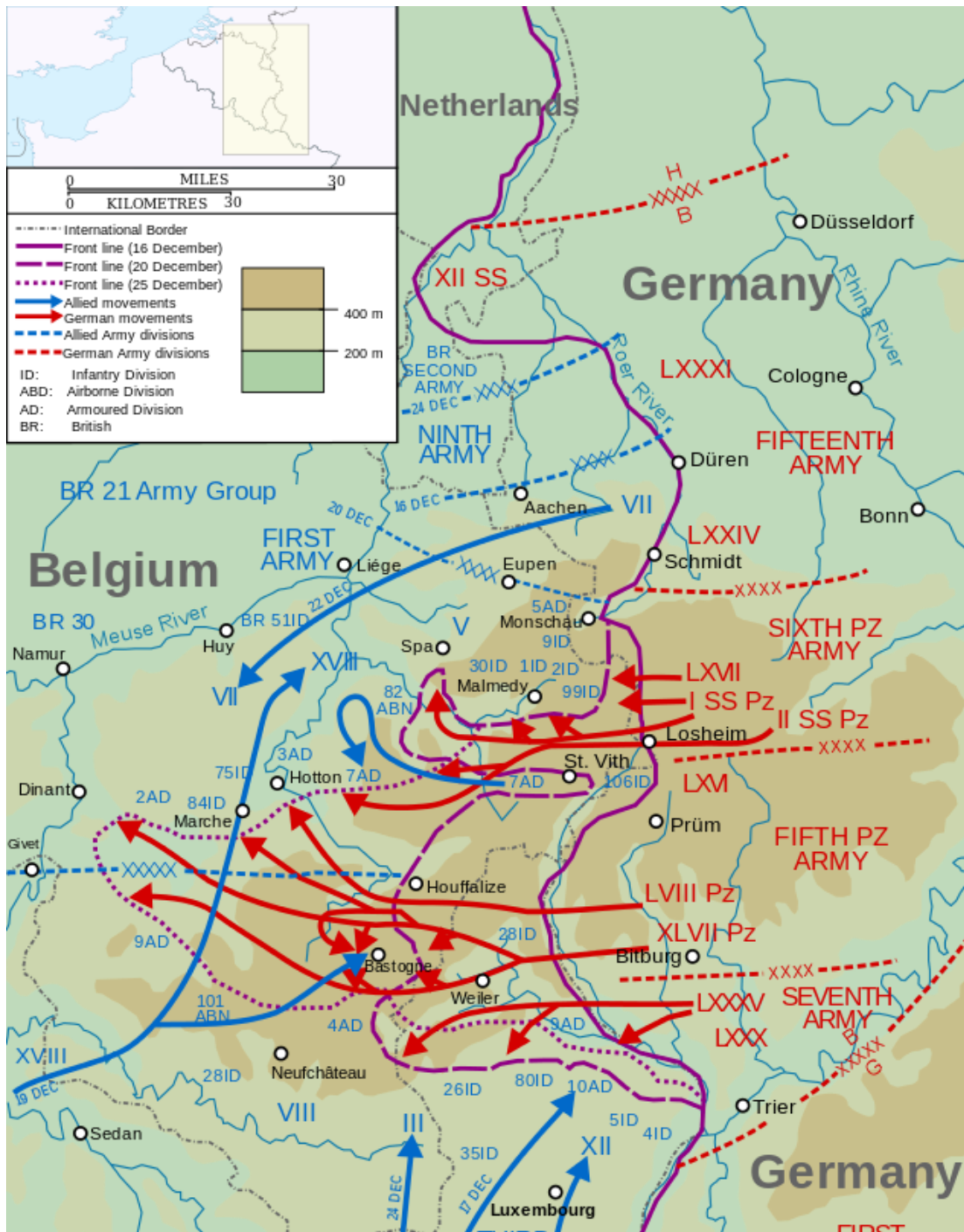
4.17 ARDENSKA OFENZIVA IN PROTIOFENZIVA

Po uspešnem izkrcanju v Normandiji uspešno napredovali in do decembra 1944 prišli do Rena. Tam so se ustavili, saj je general Montgomery začel ofenzivo s katero bi zavezniki hitro prodrli globoko v Nemčijo. V sklopu operacije Market Garden je pri Arnhemu spustil 10 000 padalcev, ki bi morali zavarovati mostove, ki bi pomagali hitremu premiku zavezniških enot. Operacija se je izkazala za popolno polomijo, saj so padalci pristali v bližini dveh nemških oklepnih divizij. To je dalo Hitlerju čas, da je zbral svoje enote ob Renu za ofenzivo, s katero se je hotel prebiti do Antwerpena in s tem zaveznike odrezati od zalog. (Herring, 2019)

16. decembra zjutraj so nemške sile pričele s napadom skozi pogorje Ardenov, kjer so imeli zavezniki malo število enot. Njihove premike prikazuje slika 12. Prve dni napada jim je bilo v veliko pomoč vreme, saj je ohromilo zavezniško letalstvo. Nemške enote so tako lahko nemoteno napredovale tudi čez dan. Njihovo napredovanje so zaustavile šele enote, ki so jih zavezniki v naglici zbrali na cestnem križišču Bastonge. Zavezniki so kljub številčni nemški premoči branili mesto, drugod pa so nemške enote počasi napredovale. (Herring, 2019)

Na pomoč zavezniškim enotam v Ardenih je priskočil General Patton, ki je na pomoč poslal štiri divizije, obrambne položaje na reki Meuse pa so zavzele britanske enote pod poveljstvom

Montgomerya. Dan pred božičem se je nebo razjasnilo in v bitko se je vključilo tudi letalstvo. Nemške enote pa so bile tako prisiljene po le 11 dneh zaključiti ofenzivo. (Herring, 2019)

Slika 12 - Ardenska ofenziva ([https://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Wacht am Rhein map \(Opaque\).svg](https://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Wacht_am_Rhein_map_(Opaque).svg)
(8.2.2020))

3. januarja so zavezniki pričeli s usklajeno protiofenzivo. Britanske enote so napredovale iz severa, ameriške pa iz juga. Zavezniki so v naslednjih dneh zavzeli La Roche in St. Hubert

ter tako končale boje v Ardenih. Do konca januarja so zavezniki dosegli prejšnjo fronto in izničili nemške uspehe v Ardenski ofenzivi. (Herring, 2019)

Ardenska ofenziva je bila zadnja Nemška ofenziva na zahodni fronti. Zavezniki so z proti ofenzivo dokončno zaustavili Nemce, ki si niso več opomogli. Izgube, ki so jih utrpel skozi celotno vojno niso bili zmožni nadomestiti. Zmaga zaveznikov je tako postala le še vprašanje datuma.

5 ZAKLJUČEK

Zmaga zaveznikov je bila posledica več dejavnikov, ki so vplivali na končni izid vojne. Kljub številčnejšim žrtvam na strani zaveznikov in nemški tehnologiji, ki je bila v nekaterih primerih veliko boljša od tehnologije zaveznikov. Velik pomen so imela tudi uporniška gibanja, ki so ovirala oskrbo nemških sil.

Predvsem pa vojna "ni bila dobljena na bojiščih", ampak se je tam pokazal rezultat bitke, ki je potekal že v zaledju. To je industrijska bitka in bitka virov. Zavezniki so nadzorovali večino naravnih bogastev sveta. Med njimi večino zalog zemeljskega plina, premoga, rudnin in črnega zlata. To je zaveznikom omogočalo ogromno prednost pred silami osi, ki so bile pri svojih osvajanjih prisiljene zavzeti zaloge nasprotnikov. Zavezniki pa so imeli prednost pri še enem zelo pomembnem "viru" in sicer nabornikih. Zavezniki so brez večjih težav na fronti nadomeščali padle vojake, kar pa ni veljalo za sile osi. Tako so imel bitke kot je bitka za Stalingrad zanje uničujoče. Veliko je bil za nemški poraz kriv tudi Hitler sam. Zaradi njegovih ukazov je nemška vojska pogosto izgubila veliko mož.

Industrijska bitka je potekala predvsem v proizvodnji orožja. Kljub temu, da so bili nemški izdelki pogosto bolj kakovostni, se niso kosali s količino, ki so jo lahko proizvedli zavezniki. To je še posebej razvidno iz industrije tankov. Nemški tank Tiger I, ki ga prikazuje slika 13 velja za enega najboljših tankov vseh časov. Kljub temu pa se ni mogel kosati s sicer slabšim tankom ameriške izdelave Shermanom M4, ki jih prikazuje slika 14. To je bila posledica tega, da je bilo izdelanih preko 40 000 Shermanov, Tigrov pa le 1355. Tako se je znova pokazalo, da količina pogosto premaga kvaliteto.

Slika 13 - Tiger I (Internet)

Slika 14 - Sherman M4 (Internet)

Na izid pa je vplivala tudi složnost. Tako si največje države osi niso mogle pomagati med seboj saj je Nemčijo in Italijo od Japonske ločevala velika razdalja. Zavezniki pa so združili moči in si med seboj pomagali, tako so bili praktično v vsaki bitki v premoči. Za razliko od sil osi pri kateri se je vsaka država bojevala le za lastne interese.

5.1 DRUŽBENA ODGOVORNOST

V našem vsakdanjiku se neprestano srečujemo z novicami o vojnah, ki se dogajajo v bolj ali manj oddaljenih krajih. Z najino raziskovalno nalogo sva želela opomniti ljudi kakšna je bila cena miru, ki so jo plačale prejšnje generacije. Saj mnogi, kljub temu, da vsi vedo za obsežnost druge svetovne vojne, pogosto pozabijo njen pomen. Državni voditelji in politiki se tako morajo iz napak njihovih predhodnikov učiti. Politika pa mora temeljiti na kompromisih in ne zaničevanju drugače mislečih, saj lahko konflikt hitro preraste v vojno.

6 VIRI in LITERATURA

6.1 LITERATURA

1. Šušteršič, A. 1982. Enciklopedija druge svetovne vojne 1941-1945. Ljubljana: Založba Borec.
2. Pahor, B. 1995. Velike bitke druge svetovne vojne. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Čuček, J., Jerin, Z., Mikeln, M., Novak, A., Pahor, B., Rapoša, K., ... Štular, J. 1981. Stoletje svetovnih vojn. Ljubljana: Cankarjeva Založba.
4. Novaković, J., Novaković, V., Rejger, K., Kićović, V., Polk. Marović, N. 1981. Druga svetovna vojna. Ljubljana: Mladinska knjiga.
5. Churchill, W. S. 1964. Druga svetovna vojna: z epilogom o povojnih letih. Ljubljana: Založba Borec.
6. Schmidt, H. W. 1965. With Rommel in the desert. London: Panther Books.
7. William, C. 1979. Bitka za Stalingrad. Ljubljana: Cankarjeva založba.

6.2 VIRI

1. Emmerich., R. (Producer/Director) in Tooke, W. (Writer). (2019). Midway [DVD]. Berlin, Nemčija: Centropolis. Entertainment.
2. Herring, I. (Director) in Oliver, M. (Creator/Writer). (2019). Hitler's last stand: Defend the Rhine [DVD]. Nixa, Missouri: Parallax. Studio.
3. Operacije zavajanja pred in po izkrcanju v Normandiji (elektronski vir) Dostopen na URL naslovu:
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=19&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjdiJa79cHnAhUFCuwKHc-pCNoQFjASegQIBxAB&url=http%3A%2F%2Fdk.fdv.uni-lj.si%2Fdelo%2FUrek-Boris.PDF&usg=AOvVaw1bXlt4v8gtA3qf0ZdkdSBV> (15.1. 2020)
4. Se je druga svetovna vojna res začela 1. septembra 1939? (elektronski vir) Dostopen na URL naslovu: <https://siol.net/siol-plus/na-danasnji-dan/se-je-druga-svetovna-vojna-res-zacela-1-septembra-1939-448005> (20.12.2019)

5. Kronologija dogodkov druge svetovne vojne (elektronski vir) Dostopen na URL naslovu: <https://www.rtvsllo.si/svet/kronologija-dogodkov-druge-svetovne-vojne/211235> (11.11.2019)
6. Kolikšne so bile dejanske sovjetske žrtve med drugo svetovno vojno? (elektronski vir) Dostopen na URL naslovu: <https://si.rbth.com/zgodovina/84743-druga-svetovna-vojna-zrtve-zssr> (12.1.2020)
7. Battles of Monte Cassino (elektronski vir) Dostopen na URL naslovu: <https://www.history.com/topics/world-war-ii/battles-of-monte-cassino> (27.12.2019)
8. Druga svetovna vojna (elektronski vir) Dostopen na URL naslovu: http://www.savel-hobi.net/leksikon/htm/svetv_druga.htm (29.12.2019)
9. Bitka za Francijo (elektronski vir) Dostopen na URL naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Bitka_za_Francijo#Dogodki_po_kapitulaciji (20.1.2020)

6.3 VIRI SLIK

1. Podpis sporazuma Hitler-Stalin: <https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/190237/vor-80-jahren-hitler-stalin-pakt> (8.2.2020)
2. Maginotova linija: <https://cultura.biografieonline.it/linea-maginot/linea-maginot-maginot-line/> (8.2.2020)
3. Plaža Dunkirk: <http://zgodovina.si/dunkirk-2017/> (8.2.2020)
4. Eskadrilja letal Supermarine Spitfire: <http://www2.arnes.si/~kberg/stran%207.html> (8.2.2020)
5. Atol Midway: <http://www.midway-island.com/airport-info/> (8.2.2020)
6. U boat: <https://www.warhistoryonline.com/world-war-ii/last-german-u-boats-surrender-x.html> (8.2.2020)
7. Operacija Barbarosa: <http://www.iskauskas.lt/2010/06/28/barbarosos-planas-tada-ir-siandien/> (8.2.2020)
8. Bitka pri El Alameinu: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:2_Battle_of_El_Alamein_005.png (8.2.2020)
9. Napredovanje po Siciliji: http://www.rcsig.ca/index.php/Operation_Husky_and_Canadian_Signals (8.2.2020)

10. - Ruševine Monte Cassina: <https://www.forces-war-records.co.uk/blog/2019/01/17/75th-monte-cassino> (8.2.2020)
11. Sektor Omaha: https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Overlord (8.2.2020)
12. Ardenska ofenziva:
[https://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Wacht_am_Rhein_map_\(Opaque\).svg](https://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Wacht_am_Rhein_map_(Opaque).svg) (8.2.2020)
13. Tiger I: https://en.wikipedia.org/wiki/Tiger_I (8.2.2020)
14. Sherman M4: <https://www.thoughtco.com/world-war-ii-m4-sherman-tank-2361326> (8.2.2020)